Kommuneplan 2014 – 2026

Holmestrand – Hof - Re

Innhold:

1. **Viktige veivalg** side 5
   - 1.1: 3K-samarbeidet sentralt i kommunereform
   - 1.2: Felles kommuneplanprosess
   - 1.3: Folkehelse – tverrfaglighet
   - 1.4: Klimaendringer og –tilpasning
   - 1.5: Fortetting – jordvern
   - 1.6: Teknologi
   - 1.7: Kompetanse
   - 1.8: Næringsoffensiv
   - 1.9: Frivillighet
   - 1.10: Bærekraftig
2. **Hvorfor kommuneplan?** side 9
   - 2.1: Plan og prosess i henhold til Plan- og bygningsloven (PBL)
   - 2.2: Kommuneplanens innhold
     - 2.2.1: Samfunnsmål
     - 2.2.2: Kommuneplanens arealdel side 10
3. **Føringer for planarbeidet**
   - 3.1: Lokale føringer
     - 3.1.1: Kommunal planstrategi
     - 3.1.2: Kommunenes økonomi og øvrige ressurser
   - 3.2: Nasjonale føringer
     - 3.2.1: Regjeringens forventinger til kommunal planlegging
     - 3.2.2: Øvrige nasjonale føringer
   - 3.3: Regionale føringer
     - 3.3.1: Regional planstrategi
     - 3.3.2: Regional plan for bærekraftig arealpolitikk
4. **Folkehelse som overordnet og førende prinsipp** side 13
   - 4.1: Ulikhet i helse
   - 4.2: Kommunenes folkehelseprofiler
5. **Planprosess** side 14
   - 5.1: Organisering av planprosess – felles og kommunevis
     - 5.1.1: Administrativ organisering
     - 5.1.2: Politisk organisering
   - 5.2: Tverrfaglige og interkommunale temagrupper
     - 4.2.1: Opplegg for møter og innspill
   - 5.3: Folkemøter
   - 5.4: Andre samlinger og møter
6. **Generelle utviklingstrekk** side 16
   - 6.1: Befolkningsutvikling - samfunnsmål
     - 6.1.1: Befolkningsutvikling – antall innbyggere
     - 6.1.2: Sammensetning av befolkningen – utviklingstrekk
   - 6.2: Økonomi
   - 6.3: Kommunen som samfunnsaktør og tjenesteutøver

6.4: Kommunen som myndighetsutøver
6.5: Kommunen som arbeidsgiver
6.6: Kommunestruktur og interkommunalt samarbeid
6.7: Samfunnssikkerhet og beredskap
7. Klima, energi natur- og kulturmiljø side 20
7.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk
7.1.1: Kommunal planstrategi
7.1.2: Eksisterende planer
7.1.3: Klimatilpasning i kommunene
7.1.4: Klima, energi og folkehelse
7.2: Samfunns- og organisasjonsmål klima og energi
7.3: Natur, naturressurser og -opplevelser
7.3.1: Kommunal planstrategi
7.4: Samfunns- og organisasjonsmål natur, naturressurser og -opplevelser
8. By- og tettstedsutvikling side 25
8.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk
8.1.1: Kommunal planstrategi
8.1.2: Holmestrand
8.1.3: Hof
8.1.4: Re
8.1.5: By- og tettstedsutvikling og folkehelse
8.1.6: Handel
8.2: Samfunns og organisasjonsmål by- og tettstedsutvikling
9. Samferdsel og infrastruktur side 31
9.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk
9.1.1: Kommunal planstrategi
9.1.2: Trafikk-knutepunkt og kollektiv transport
9.1.3: Veinettet
9.1.4: Gang- og sykkelveier
9.1.5: Trafikksikkerhet
9.1.6: Vannforsyning og –kvalitet
9.1.7: Bredbånds- og mobildekning
9.1.8: Samferdsel, infrastruktur og folkehelse
9.2: Samfunns og organisasjonsmål samferdsel og infrastruktur
10. Verdiskaping og næringsutvikling side 36
10.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk
10.1.1: Kommunal planstrategi
10.1.2: Verdiskaping, næringsutvikling og folkehelse
10.2: Samfunns- og organisasjonsmål verdiskaping og næringsutvikling
11. Utdanning, kompetanse og rekruttering side 41
11.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk
11.1.1: Kommunal planstrategi
11.1.2: Utdanning, kompetanse, rekruttering og folkehelse
11.2: Samfunns- og organisasjonsmål utdanning, kompetanse og rekruttering
12. Helse, livskvalitet og livsfaser side 44

12.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk
12.1.1: Holmestrand
12.1.2: Hof
12.1.3: Re
12.1.4: Kommunal planstrategi
12.1.5: Rus og rusomsorg
12.1.6: Eldreomsorg
12.2: Ulikhet i helse
12.3: Frivillig sektor og helsefremmende arbeid
12.4: Samfunns- og organisasjonsmål helse, livskvalitet og livsfaser

13. Barn og unge – oppvekst- og opplæringsmiljø side 51
13.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk
13.1.1: Kommunal planstrategi
13.1.2: Barnehager og skoler
13.1.3: Barnevern
13.1.4: Helsestasjoner
13.1.5: Integrering av flyktninger
13.1.6: Ungdata – resultater av undersøkelsen «Ung i Vestfold» 2013
13.1.7: Viktige utfordringer
13.2: Prioriterte utviklingsområder
13.3: Samfunns- og organisasjonsmål barn, unge, oppvekst- og opplæringsmiljø
14. Identitet, kultur, idrett og fritid side 59
14.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk
14.1.1: Kultur og folkehelse
14.1.2: Kommunal planstrategi
14.2: Kunst- og kulturuttrykk
14.2.1: Felles kulturskole
14.2.2: Bibliotek
14.2.3: Den kulturelle skolesekken
14.2.4: Den kulturelle spaserstokken
14.2.5: Kulturarenaer
14.2.6: Samfunns – og organisasjonsmål kunst- og kulturuttrykk
14.3: Idrett
14.3.1: Samfunns- og organisasjonsmål idrett
14.4: Barn og unge
14.4.1: Samfunns- og organisasjonsmål barn og unge
14.5: Lag og foreninger
14.5.1: Samfunns- og organisasjonsmål lag og foreninger
14.6: Kulturmiljø – nåsituasjon og viktige utviklingstrekk
14.6.1: Samfunns- og organisasjonsmål kulturmiljø

Kap. 1: Viktige veivalg

1.1: 3K-samarbeidet sentralt i kommunereform

Holmestrand, Hof og Re har gjennom 3K etablert en rekke samarbeidsarenaer både administrativt og politisk. De tre kommunene deltar i vertskommunesamarbeid om PPT, skatteoppkreverkontor, kommuneplanlegger, hjelpemiddellager og kulturskole. Ved årsskiftet 2013/2014 har Holmestrand fått vertskommuneansvar for plan, bygg og geodata for Hof, og i løpet av våren 2014 skal også Re inn i dette samarbeidet. Innen 1.juli 2014 skal også en felles landbruksavdeling for de tre kommunene være etablert.

Regjeringen Solberg har – bl.a gjennom samarbeidsavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti – varslet at det vil bli gjennomført en omfattende kommunereform i inneværende stortingsperiode. Kommunalminister Jan Tore Sanner oppfordrer kommunene til å være aktive i prosessen, og lover økonomisk støtte til utredninger og prosesser som skal føre til færre og større kommuner. 3K har tatt disse signalene, og ønsker å spille en aktiv rolle i arbeidet med kommunestrukturen i Vestfold. De tre kommunene har inngått et samarbeid med ytterligere tre kommuner (Stokke, Andebu og Lardal) i 6K. I løpet av våren 2014 vil det avklares hvor mange av disse tre som vil delta i en sammenslåingsprosess. Denne kommuneplanen er utarbeidet gjennom en felles prosess i de tre kommunene. Den legger med det et viktig grunnlag for 3Ks bidrag til det kommende arbeidet med kommunereformen i vår region.

Samfunnsmål: 3K er en forberedelse til en sammenslått kommune. Tidspunktet for en eventuell sammenslåing – også med flere kommuner - vil avhenge av nasjonale føringer, og intern prosess i 3K og eventuelle flere samarbeidskommuner.

> Organisasjonsmål: Det gjennomføres en utredning av kommunesammenslåing av kommunene i 3K og øvrige kommuner i 6K som ønsker det.

Parallelt med at det arbeides med en kommunereform, skal de pågående samarbeidsområdene følges opp og styrkes. Utgangspunktet for de ulike samarbeidsområdene er å sikre gode tjenester og robuste fagmiljøer.

Samfunnsmål: 3K er en velfungerende samarbeidsarena som bidrar til sterke og robuste fagmiljøer

- Organisasjonsmål: 3K viderefører eksisterende samarbeid, og har en aktiv holdning til å følge opp og videreutvikle disse.

1.2: Felles kommuneplanprosess

Holmestrand, Hof og Re kommuner (3K) ansatte felles kommuneplanlegger i 2011. Høsten samme år startet arbeidet kommunal planstrategi. Dette arbeidet ble gjort felles for de tre kommunene, og endte med at en likelydende planstrategi ble lagt fram til behandling og vedtatt i de tre kommunene våren 2012. (Holmestrand 23.05.12, Hof 19.06.12 og Re 20.06.12)

Planstrategien la opp til at samarbeidet skulle videreføres til det påfølgende arbeidet med kommuneplanen. Det ble derfor lagt opp til – og gjennomført – en felles planprosess. Kommuneplanutvalgene i de respektive kommunene har fulgt behandlingen tett.

Viktige milepæler i planarbeidet:

- Likelydende planprogram for samfunnsdelen til førstegangsbehandling i kommuneplanutvalgene høsten 2012 (Holmestrand 13.09.12, Hof og Re 04.09.12)
- Felles møte med regionale myndigheter 16.10.12
- Utarbeidet felles kunnskapsgrunnlag høsten 2012
- Felles tverrfaglige temagrupper i arbeid fra høsten 2012.
- Likelydende planprogram for arealdelen til førstegangsbehandling i kommuneplanutvalgene våren 2013 (Holmestrand 25.04.13, Hof 23.04.13 og Re 16.04.13)
- Fellesmøte for de tre barne-og ungdomsrådene 08.02.13
- Fellesmøte med innbyggere mellom 20 og 35 år 14.02.13
- Endelig fastsettelse av begge planprogram, samt grovsiling av private arealinnspill behandlet i kommuneplanutvalgene høsten 2013. (Holmestrand 30.10.13, Hof 22.10.13 og Re 15.10.13)
- Felles presentasjon av førsteutkast til samfunnsdel for virksomhetslederne i de tre kommunene i 10.10.13.
- Høsten 2013 ble samfunnsdelen kvalitetssikret og justert av virksomhetslederne som jobbet kommunevis. Innspillene de kom med ble innarbeidet i dokumentet rundt årsskiftet 13/14.
- Felles kommuneplanutvalg diskuterte fellesdokumentet «Samfunnsdel» 06.01.14.
- Likelydende plandokument sendes til førstegangsbehandling i kommuneplanutvalg og by/kommunestyrer i februar/mars 2014 (Holmestrand og Re 29.01.14, Hof 18.02.14)

Kommuneplanen for Holmestrand, Hof og Re er som oversikten ovenfor viser, utarbeidet etter en bred, tverrfaglig og interkommunal prosess i 2012 og 2013. Lag, foreninger, næringsliv, ansatte og folkevalgte har deltatt i temagrupper på tvers av kommunegrensene, og disse gruppene har hatt stor innflytelse på utforming av planens samfunnsdel. Arealdelen, inkludert konsekvensutredning av grunneierinnspill, er også utarbeidet slik at fagkompetanse er brukt på tvers av kommunegrensene.

Kommuneplanens samfunnsdel er utformet som et felles dokument for de tre kommuner. Mye av informasjonen er felles og lik, mens det for andre temaer er laget overskrifter for hver enkelt kommune. Samtlige samfunnsmål er likelydende for alle tre kommuner, mens det er en håndfull av organisasjonsmålene som gjelder en enkelt kommune. Det er tydelig markert i dokumentet der det er målformuleringer som gjelder bare en kommune.

Samfunnsdelen inneholder også bekrivelser og vurderinger. Også her vil det komme fram av tekst og overskrifter de gangene det er temaer eller vurderinger som gjelder bare en av kommunene.

1.3 Folkehelse - tverrfaglighet

Kommuneplanens hovedmål er å legge til rette for at folk kan ta vare på sin egen helse, med det utgangspunktet den enkelte har. I tillegg kommer en rekke fagområder der kommunene har et ansvar, og der kommunens prioriteringer får betydning – både for folkehelsa samlet sett - og for den enkelte innbygger. Mål om bedret folkehelse og utligning av ulikheter i helse går igjen i alle kommuneplanens kapitler. Planen bygger på forskning som peker på sammenhengen mellom utdanning, arbeid og helse. Helsesituasjonen for personer som ikke får seg en utdanning, faller ut av, eller aldri kommer inn i, det ordinære arbeidslivet, er gjennomgående dårligere enn for personer som er i lønnet arbeid. Barn som utsettes for omsorgssvikt, står i fare for å få både fysiske og psykiske helseproblemer seinere i livet. Kommuneplanen har derfor et omfattende kapittel om barn

og unge, og understreker behovet for å sette inn tiltak tidlig, der det er nødvendig. Det er sentrale mål i planen å ha barnehager og en grunnskole med høy kvalitet, å redusere frafallet i videregående skole, samarbeide om boligsosialt handlingsprogram og at kommunene har en offensiv holdning til næringsutvikling og etablering av lokale og regionale arbeidsplasser.

Tverrfaglig samarbeid er viktig på alle kommunens ansvarsområder. Kommuneplanen er utarbeidet etter en tverrfaglig prosess, og det er en viktig oppgave å videreutvikle denne type tilnærming til de ulike fagfeltene. At det jobbes på tvers av fagområdene, betyr at ulike former for fagkompetanse brukes til å utfylle og berike hverandre. Tverrfaglig må ikke bli endret til «ikke-faglig», og det er fortsatt svært viktig at kommunene har spesialkompetanse på så mange felt som mulig. Innenfor folkehelsearbeidet er tverrfaglig tilnærming og metode helt sentralt.

Kommuneplanen har blitt til etter en prosess der mange mennesker har deltatt. Både folkehelsemelding og folkehelselov er opptatt av at god folkehelse fremmes ved at innbyggerne får anledning til å medvirke og bidra i f.eks planarbeidet i kommunen. Dette er fulgt opp i denne planen, og er også et sentralt prinsipp i en rekke andre sammenhenger i kommunene.

Medvirkning fra barn og unge er spesielt viktig. De tre ungdomsrådene har en viktig og høyt verdsatt rolle, i kommuneplanarbeidet, i øvrige plansaker og i generelle saker med betydning for barn og unge.

1.4 Klimaendringer og - tilpasning

Kommunesektoren har fått en viktig rolle i arbeidet med å redusere klimautslippene i Norge. Kommunene i 3K setter seg mål tilsvarende de nasjonale i «klimaforliket» på Stortinget mht. reduksjon i klimagassutslipp. Tilpasning til et endret klima, og særlig utfordringer knyttet til mer nedbør, både året sett under ett, og i korte, intense perioder er en krevende oppgave som egner seg særlig godt for samarbeid på tvers av kommunegrensene. Klimatilpasning er i tillegg en viktig del av kommunens arbeid med beredskap og samfunnssikkerhet. Klimakapitlet i kommuneplanen har satt opp offensive mål om reduksjon i energiforbruk, restriktiv holdning til bygging på dyrkbar mark, og samarbeid om oppfølging av energi- og klimaplaner.

1.5: Fortetting - jordvern

Arealplanlegging som legger opp til redusert bilbruk i det daglige, er kanskje det viktigste området der kommunene kan bidra i klimaarbeidet. De sentrale trafikknutepunktene i regionen skal styrkes ved at det legges opp til boligbygging og etablering av arbeidsplasser i gang- og sykkelavstand. Kommuneplanen legger også opp til at boligbygging skal skje ved fortetting i de boligområdene vi allerede har, og med høy utnyttelse av arealene i de nye områdene som legges ut. Tidligere har det vært en overvekt av eneboliger som har blitt bygd i 3K – i årene som kommer vil boliger bli bygd både tettere og høyere. Kommunene i 3K var aktive deltakere da Vestfold Fylkeskommune utarbeidet «Regional plan for bærekraftig arealpolitikk» (RPBA), og i denne kommuneplanen er de bærende prinsippene i den regionale planen tilpasset våre lokale forhold. Kommunene i 3K har satt seg mål om 1,5% vekst i befolkningen, noe som er høyere enn gjennomsnittsveksten de siste tiårene. Det er nå fødselsoverskudd i alle de tre kommunene, men den største delen av veksten vil komme på grunn av økende innflytting. Bedre kommunikasjoner på vei og bane, og et stort press på boliger i hovedstadsregionen er to grunner til at kommunene i 3K forventer vekst.

1.6: Teknologi

Som i resten av landet, får kommunene i 3K en kraftig økning i den eldste delen av befolkningen i årene framover. Levealderen stiger, men med den øker også antallet år mange lever med ulike former for plager og sykdom som krever oppfølging fra kommunen. Både økt antall eldre og kommunenes økte ansvar innenfor helsesektoren pga samhandlingsreformen, innebærer store og komplekse utfordringer. Kommuneplanen setter seg som mål at folk skal få bo i eget hjem så lenge som mulig, og peker bl.a på ny teknologi som et virkemiddel for at det målet kan bli realisert.

Kommunene må holde seg oppdatert på ny teknologi også på andre områder – kanskje særlig innenfor informasjon og muligheter for kontakt med innbyggerne. En rekke tjenester kan forenkles ved at den enkelte innbygger selv kan sende og hente ut informasjon via kommunenes hjemmesider.

1.7 Kompetanse

Kompetanse er svaret i denne kommuneplanen, nesten uansett hva som er spørsmålet. Kommuneplanen har et eget kapittel om kompetanse, utdanning og rekruttering, og peker på behovet for et bedre samarbeid mellom skole, næringsliv og det offentlige. Det er et mål å ikke utdanne til arbeidsledighet, men tvert imot sikre at unge mennesker velger en utdanningsvei som både sikrer dem adgang til arbeidslivet, og som gir næringsliv og offentlig sektor i de tre kommunene den kompetansen de etterspør.

1.8: Næringsoffensiv

Alle tre kommuner i 3K er – og vil være – del av et stort regionalt arbeidsmarked, som forutsetter en betydelig grad av pendling. Kommuneplanen peker på behovet for at det også skapes nye, lokale arbeidsplasser, og at kommunene selv både kan og skal spille en aktiv rolle for at det kan skje. Et næringsoffensivt utgangspunkt forplikter kommunene utover å behandle søknader og ta imot henvendelser. «Næringsoffensiv» innebærer en aktiv tilretteleggerrolle, der nye næringsarealer, velfungerende infrastruktur og møteplasser for en god dialog med næringslivet er noen stikkord.

1.9 Frivillighet

Kommunene har mange oppgaver i dag, og kommer til å få enda fler i årene framover. Ikke alle vil la seg løse innenfor kommunens rammer, hverken økonomisk eller kompetansemessig. Frivillig sektor – i bred forstand – vil derfor få en stadig viktigere rolle i utviklingen av lokalsamfunnene i de tre kommunene. Innenfor områder som felles arrangementer, idrett og kultur er den frivillige innsatsen helt avgjørende. Det er også et omfattende samarbeid med frivillige på områder som forebyggende helsearbeid, utvikling av gode møteplasser og barn og unges oppvekstmiljø. Dette er samarbeid som må styrkes og videreutvikles. I denne sammenheng er det viktig å understreke behovet for gode rutiner og samarbeidsavtaler som gir forutsigbarhet både for de frivillige, for dem som skal bruke tjenestene og for kommunene.

1.10: Bærekraftig

Kommuneloven pålegger kommunene å lage en kommuneplan innenfor realistiske økonomiske rammer. Alle nye prosjekter og satsinger må derfor holdes opp mot kommunenes økonomiske bæreevne, og ofte vil økonomien være til hinder for at en kan satse så mye og så offensivt som en

kunne ønske. I kommuneplanens overordnede samfunnsdel er det satt opp mål som ikke kan nås på kort sikt, men som likevel skal være styrende for hvordan arbeidet legges opp. I handlingsdelen er det i større grad satt opp tidsrammer for når tiltak skal være gjennomført. De økonomiske realiteter i form av skatteinngang, statlige rammeoverføringer og rentenivå vil likevel være avgjørende for hvor fort målene kan nås. En bærekraftig vekst i befolkningen er antagelig kommunenes beste svar på de utfordringene økonomien gir.

Kap.2: Hvorfor kommuneplan?

Alle kommuner må ha en kommuneplan. I kommunelovens §5 understrekes det at kommuneplanen skal være en «samordnet plan for den kommunale virksomheten», og at den skal bygge på en realistisk vurdering både av utviklingen i kommunen og de økonomiske ressursene en har til rådighet. Kommuneplanen skal ikke bare ta opp viktige temaer for kommuneorganisasjonen, men også se på utvikling og utfordringer for hele lokalsamfunnet. Den skal sette opp mål for lokalsamfunnet som helhet, og for kommuneorganisasjonen mer spesielt, både i et langsiktig, og et kortsiktig, perspektiv. Kommuneplanen består av tre deler: planstrategi (vedtatt i de tre kommunene i juni 2012), samfunnsdel og arealdel med bestemmelser. Underveis i planprosessen har det vært utarbeidet separate planprogram for samfunns- og arealdel slik loven krever: «Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegget for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger.» (§4.1 – PBL)

Planprogrammene ble lagt ut til offentlig ettersyn, og innspillene ble behandlet i forbindelse med endelig fastsettelse.

2.1: Plan og prosess i henhold til PBL

Kommuneplanen/e for Holmestrand, Hof og Re er utarbeidet i henhold til bestemmelsene i § 11 i Plan- og bygningsloven (PBL). *Kommunen skal ha en samlet kommuneplan som omfatter samfunnsdel med handlingsdel og arealdel. Kommuneplanen skal ivareta både kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver, og bør omfatte alle viktige mål og oppgaver i kommunen. Den skal ta utgangspunkt i den kommunale planstrategien, og legge retningslinjer og pålegg fra statlige og regionale myndigheter til grunn.*

2.2: Kommuneplanens innhold

Kommuneplanen for Holmestrand, Hof og Re består av flere deler/dokumenter:

1. Kommuneplanens samfunnsdel – hoveddokument – med beskrivelse av nåsituasjon, utviklingstrekk og utfordringer, i tillegg til en rekke målsetninger. Målene er først samfunnsmål - satt opp for hele lokalsamfunnet. Deretter er det under disse samfunnsmålene satt opp organisasjonsmål som i større grad retter seg mot selve kommuneorganisasjonene.
2. Kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for beskrivelse av nåsituasjon og de oppsatte mål, er satt opp med samme disposisjon som hoveddokumentet. Hovedplanens ulike kapitler henviser til hvor i kunnskapsgrunnlaget statistikk og faktaopplysninger for de ulike temaene står. Tilsvarende har kunnskapsgrunnlaget henvisninger til hoveddokumentets ulike kapitler.

3. Handlingsdel. Her det satt opp kortfattede beskrivelser av tiltak og prosjekter som vil bidra til at målene i hoveddokumentet nås. Der det er naturlig og mulig, er det satt opp tidsfrister og ansvarlige for de ulike tiltakene.
4. Plankart – med planbeskrivelse som viser at nasjonale føringer er ivaretatt.
5. Utfyllende bestemmelser – både generelle - og for de ulike utbyggingsområdene.

2.2.1: Samfunnsmål

Samfunnsmålene i kommuneplanen er formulert som beskrivelser av «en tilstand i nåtid» - dvs. hvordan situasjonen på det aktuelle området er når målet faktisk er oppnådd. Det er en litt annen måte å formulere mål på, enn det som er vanlig i dagligtale, men som gjør det enklere å vurdere om målet er nådd. Et eksempel kan kanskje illustrere: Et av målene i denne kommuneplanen er dette: «De spesielle og uerstattelige verdiene i 3Ks kulturmiljøer er bevart». I dagligtale ville vi kanskje heller sagt at «3K har som mål å bevare …..

2.2.2: Kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel skal vise sammenhengene mellom fremtidig samfunnsutvikling og arealbruk. Arealdelen angir hovedtrekkene i arealdisponeringen, i tillegg til at den setter rammer og betingelser for ny arealbruk. Arealer som foreslås disponert til andre formål enn i foregående kommuneplan, er konsekvensutredet basert på «kjent kunnskap».

Kap. 3: Føringer for planarbeidet

Kommuneplanen skal bidra til at kommunene følger opp nasjonale mål, satsinger og retningslinjer. Det henvises derfor hyppig til kommuneplanen både i lovverk og stortingsmeldinger, i regionale planer og i kommunenes egne fagplaner. Denne kommuneplanen er delt inn i åtte temaer, og for hver av disse er det også en rekke fagspesifikke føringer og pålegg. Alle disse vil ikke bli ramset opp i denne samfunnsdelen, men har selvsagt påvirket prosess og forslag underveis.

3.1: Kommunale føringer

De tre kommunene i 3K har utarbeidet en felles kommunal planstrategi, som ble vedtatt i de tre kommunestyrene i juni 2012. Denne planstrategien er lagt denne til grunn for det videre arbeidet med kommuneplanen, og de konkrete satsingsområdene den prioriterer er tatt med i innledningen av hvert temakapittel.

3.1.1: Kommunal planstrategi

Den kommunale planstrategien for Holmestrand, Hof og Re har satt opp felles mål for utviklingen av lokalsamfunnet. Det overordnede målet for befolkningsvekst er på **1,5%,** og en presiserer at kommunene i 3K ønsker å vokse mer enn gjennomsnittet i fylket. Det er også satt opp noen utdypende mål for det kommunale planarbeidet på flere samfunnsområder:

- Folkehelseperspektivet legges til grunn for kommunenes planlegging og virksomhet
- Det skal tilrettelegges for effektiv pendling til og fra regionen – inkludert nødvendige infrastrukturtiltak ved jernbanen og trafikknutepunktene Grelland og Revetal.

- Kommunene i 3K samarbeider om en aktiv næringsutviklingspolitikk for å skape varierte arbeidsplasser i regionen.
- Trivsel, identitet og forebyggende helse er sentrale verdier i 3K, og er utgangspunktet for planer og tiltak i samfunnet generelt og i kommunene spesielt.
- Kulturaktiviteter og kulturell infrastruktur med mangfold og kvalitet er viktige grunnlag for å utvikle en attraktiv region.

3.1.2: Kommunenes økonomi og øvrige ressurser

Kommuneloven pålegger kommunene å utarbeide en realistisk kommuneplan med utgangspunkt de økonomiske ressursene kommunen rår over.

3.2: Nasjonale føringer

3.2.1: Regjeringens forventninger til kommunal planlegging

Sommeren 2011 kom regjeringens forventningsbrev til fylkeskommunal og kommunal planlegging. Plan og bygningsloven (revidert i 2009) pålegger regjeringen å sende ut et slikt brev. Det er miljøverndepartementet som formulerer brevet på vegne av regjeringen, og i forordet sies det at *«En god lokal og regional planlegging er avgjørende for å sikre en framtidsrettet og bærekraftig utvikling og for å nå de miljømålene vi har satt oss».* Miljøverndepartementet understreker også allerede i forordet at det kreves en aktiv kommunal planlegging for å redusere klimagassutslippene.

Kommuneplanene for Holmestrand, Hof og Re har brukt overskriftene i regjeringens forventingsdokument som utgangspunkt for disposisjon og oppbygging. Samtlige temaer i regjeringens forventningsbrev er dermed ivaretatt i planen.

3.2.2: Øvrige nasjonale føringer

Det er en rekke lover, stortingsmeldinger og andre vedtak som får betydning for planlegging i kommunene. Det kommer nye stortingsmeldinger og andre føringer fortløpende, og listen over alt som påvirker kommunal planlegging vil derfor sjelden være 100% oppdatert. De mest sentrale er listet opp her:

- Lov om planlegging og byggesaksbehandling av 27.juni 2008
- Lov 2009-06-19 om forvaltning av naturens mangfold
- T-5/93 Areal og transportplanlegging – rikspolitiske retningslinjer om samordnet areal- og transportplanlegging.
- Rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Oslofjordregionen av 9.juli 1993
- Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen av 25.mars 2011
- Nasjonale, regionale og lokale viktige kulturlandskap jf. Direktoratet for naturforvaltnings naturdatabase. Tilsvarende for kulturminner – database hos Riksantikvaren.
- Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen (T-2/08 Om barn og planlegging, samt temaveileder T-1513)
- Kompetanseprogrammet for universell utforming
- Lov om folkehelsearbeid av 8.april 2011

- Stortingsmelding 9 om landbruk og matproduksjon
- Veileder om klimatilpasning.
- Stortingsmelding 34 (2012-2013) Folkehelsemeldinga
- Stortingsmelding 33 (2012-2013) Klimatilpasning i Norge
- Stortingsmelding 26 (2012-2013) Nasjonal Transportplan (NTP)
- «Nye vegar til framtidas velferd» - Regjeringens strategi for innovasjon i kommunesektoren
- Stortingsmelding 25 «Morgendagens omsorg
- NOU 2011: 11 - Innovasjon i omsorg
- «Vendepunkt» Handlingsplan mot vold i nære relasjoner

3.3: Regionale føringer

Kommuneplanene for 3K følger også opp regionale føringer. De tre kommunene deltar i en rekke interkommunale samarbeidskonstellasjoner i Vestfold, og bidrar aktivt i regionale planprosesser.

3.3.1: Regional planstrategi (RPS) for Vestfold

RPS for Vestfold ble vedtatt 10.mai 2011, og gjelder for perioden 2011- 2016. Den videreführer visjonen fra fylkesplanen: *«Vestfold skal være del av en bærekraftig vinnerregion i den globale økonomien».* Det settes videre opp fire hovedmål for vestfoldsamfunnet for perioden 2012-2024:

- Oppnå bedre balanse i arbeidsmarkedet, med et bredt arbeidsplasstilbud som omfatter virksomheter med suksess i en globalisert, kunnskapsbasert økonomi.
- Bevare natur- og kulturmiljøkvaliteter som grunnlag for bosetting, identitet, rekreasjon, attraksjon og næringsvirksomhet, og fremme klimavennlig energiforbruk og –produksjon.
- Bedre folkehelse gjennom et styrket velferdsgrunnlag og jevnere sosial fordeling
- Være en aktiv deltaker i samarbeid med øvrige regioner rundt Oslofjorden, Skagerrak og Kattegat for å fremme en bærekraftig utvikling.

3.3.2: Regional plan for bærekraftig arealpolitikk i Vestfold (RPBA)

Kommunene i 3K har deltatt aktivt i utarbeidelsen en omfattende regional plan for bærekraftig arealpolitikk i Vestfold. (RPBA). RPBA ble vedtatt av fylkestinget, men har et bredt spekter av retningslinjer som berører kommunal areal- og transportplanlegging. RPBA setter opp åtte samfunnsmål. Disse er det utarbeidet strategier og retningslinjer til. For hver kommune er det i tillegg utarbeidet et «kommuneark» med dokumentasjon på arealbehov fram til 2040, og et forslag til plankart der langsiktige utviklingsgrenser og nye nærings- og boligområder er tegnet inn. Samfunnsmålene i RPBA er:

1. Vestfold er en bærekraftig og framgangsrik region
2. Vestfolds matjordarealer er økt, og de spesielle og uerstattelige verdiene i Vestfolds natur, kulturlandskap og kulturmiljøer er bevart.
3. Byene, tettstedene og bygdene i Vestfold er attraktive og livskraftige
4. Vestfold er konkurransedyktig nasjonalt og internasjonalt, og trekker til seg kompetent arbeidskraft og nyskapende virksomheter.
5. Ulikheter i folkehelse og levekår er redusert.
6. Transportsystemet er miljøvennlig, sikkert og effektivt.
7. Vestfold er et foregangsfylke for reduserte klimautslipp og miljøvennlig energibruk.
8. Samfunnssikkerheten i Vestfold er svært høy.

Kap. 4: Folkehelse som overordnet og førende prinsipp

Samfunnsmål: 3K tilrettelegger for at den enkelte kan ivareta sin helse med utgangspunkt i egne muligheter.

> Organisasjonsmål: Folkehelseprofilene viser er merkbart bedre bilde av befolkningens samlede helsesituasjon ved planperiodens utløp
>
> Organisasjonsmål: Tilgangen på arbeidsplasser, grunn- og etterutdanning er god, og bidrar til å redusere ulikhet i helse i befolkningen.

Lov om folkehelsearbeid (LOV-2011-06-24-29) – heretter kalt «folkehelseloven» trådte i kraft 1.januar 2012. Den gir kommunene et større ansvar for folkehelsa enn tidligere. Det legges stor vekt på forebyggende arbeid, og understrekes at kommunene skal bruke sine virkemidler både til å redusere faktorer som påvirker folks helse på en negativ måte, til å styrke og støtte tiltak som har positiv effekt. «*Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen. Kommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.» (Kilde: Folkehelselovens §4)*

Folkehelsemeldingen «God helse – felles ansvar» (St.meld 34) slår fast at kommunene har *«plikt til å iverksette nødvendige tiltak for møte folkehelseutfordringene»*. Meldingen legger vekt på at kommunene skal bruke alle de ulike virkemidlene de rår over, og at god, lokal folkehelsepolitikk skal beskrives i kommuneplanen. Kommunene er f.eks eiere og drivere av skoler og barnehager og kan derved påvirke barns muligheter for fysisk aktivitet, kosthold og sosiale liv. Kommunene kan påvirke som arbeidsgiver, samfunnsutvikler og myndighetsutøver.

4.1: Ulikhet i helse

Loven og stortingsmeldingen slår fast at kommunene skal kjenne til hvilke faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsetilstanden i befolkningen, og *«særlig være oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller». (§5)* Loven understreker at det særlig er gjennom kommunens planlegging en kan legge til rette for en bedre folkehelse, og går mer i detalj i §6 : *«Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplaner etter plan- og bygningsloven kapittel 11 fastsette overordnede mål og strategier for folkehelsearbeidet som er egnet til å møte de utfordringer kommunen står overfor med utgangspunkt i oversikten etter § 5 annet ledd.»*

I kommuneplanen for Holmestrand, Hof og Re er folkehelse diskutert fra ulike vinkler under de forskjellige temaene, i tillegg til at det er satt opp overordnede folkehelsemål i kapittel 12.

4.2: Kommunenes folkehelseprofiler

I 2012 startet Folkehelseinstituttet å utarbeide årlige «folkehelseprofiler» for kommunene. Disse er tatt inn i kunnskapsgrunnlaget for denne kommuneplanen. Profilene erstatter den tidligere levekårsindeksen, og måler kommunene på en rekke områder som er viktig for folkehelsa. Kommunene sammenlignes med hverandre, gjennomsnittet i fylket og landet. Konklusjonene i disse profilene er gjengitt i kommuneplanens kapittel 12 om «Helse, livskvalitet og livsfaser»

Kap. 5: Planprosess

5.1: Organisering av planprosessen – felles og kommunevis

Planprosessen har både pågått i felles, interkommunale grupper og i de formelle utvalg og styrer i kommunene. (Se oversikt i kap. 1). Det har vært lagt vekt på at medvirkningen skal være reell og omfattende på tvers av kommunegrensene. Hver enkelt av de tre kommunene har hatt en egen administrativ gjennomgang av plandokumentene etter at fellesprosessen var avsluttet. Denne kommunevise gjennomgangen resulterte i en rekke forslag til forbedringer og justeringer. Det viste seg at endringene som kom i all hovedsak var faglige mer enn geografiske. Det ble derfor naturlig å innarbeide disse i fellesdokumentet, ettersom forbedringene de innebar, burde komme alle tre kommuner til gode.

5.1.1: Administrativ organisering

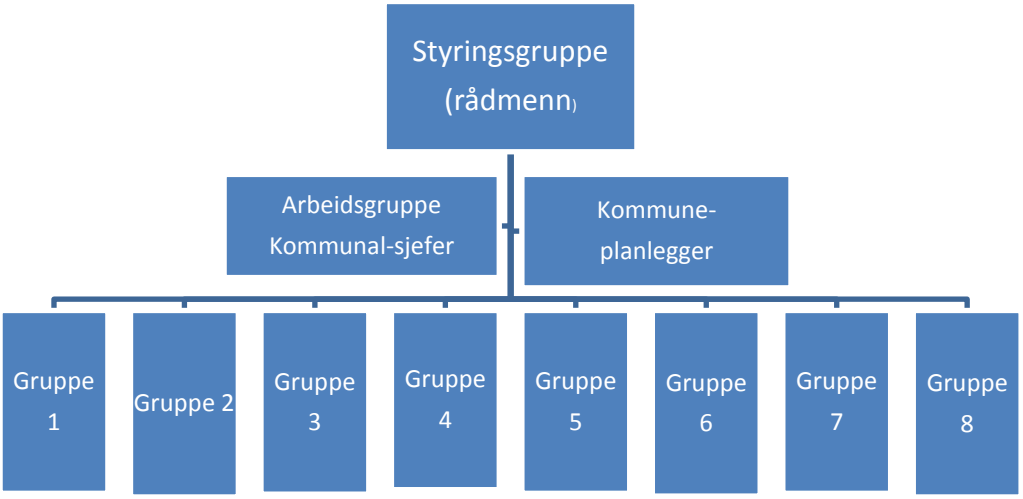

Modell administrativ organisering av kommuneplanarbeidet i 3K

Kommuneplanarbeidet har vært ledet av rådmennene i månedlige styringsgruppemøter. Kontakten mot kommuneorganisasjonene har vært ivaretatt av arbeidsgruppe med kommunalsjefer. Arbeidsgruppas medlemmer pluss kommuneplanlegger har i tillegg vært «mentorer» for to temagrupper hver, og bl.a bidratt til at gruppene fulgte samme opplegg for møter, målformuleringer osv. Temagruppenes ledere har vært fra administrasjonene, og disse 8 har hatt egne samlinger.

5.1.2: Politisk organisering

Ordførerne har møtt i rådmennenes styringsgruppe annenhver måned. Kommuneplanlegger har møtt i de respektive kommuneplanutvalg ved behov. Felles kommuneplanutvalg i 3K har vært det øverste politiske nivået i prosjektorganisasjonen for kommuneplanprosessen. Planstrategien ble utarbeidet etter gruppearbeid i felles kommuneplanutvalg, og de ulike delene av kommuneplanen/e har også vært behandlet der underveis.

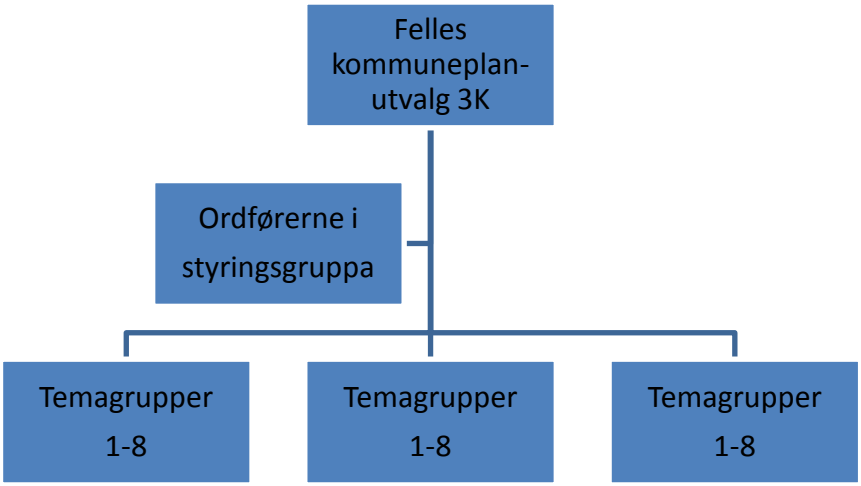

Modell – politisk organisering kommuneplanprosess i 3K

5.2: Tverrfaglige og interkommunale temagrupper

Det viktigste grepet for å sikre en tverrfaglig tilnærming og bred medvirkning har vært å opprette åtte interkommunale temagrupper. Gruppene har hatt ansvaret for hvert sitt tema. De har vært ledet og hatt sekretærer fra administrasjonene. I tillegg har gruppene hatt medlemmer fra de folkevalgte, fra næringslivet, lag, foreninger og råd i de tre kommunene. Medlemmer og sammensetning av gruppene er vedlegg til kommuneplanen.

5.2.1: Opplegg for møter og innspill

Temagruppene har hatt 4 (en av gruppene 5) møter. Hver gruppe har hatt et eget kunnskapsgrunnlag med relevant statistikk til sin disposisjon i arbeidet. Gruppenes arbeid var firedelt:

1. Hva er det aktuelle temas kobling til folkehelse?
2. Hva er dagens situasjon – og hva er viktige utviklingstrekk?
3. Hvilke utfordringer har vi? Skissere problemområder og –stillinger
4. Sette opp samfunnsmål, organisasjonsmål og tiltak.

5.3: Folkemøter

Det ble arrangert folkemøter i alle tre kommunene ved oppstart av planarbeidet. Hensikten ble møtene var i første rekke å informere om prosessen og hvilke muligheter den enkelte ville ha til å påvirke. I Hof og Re ble det også gjennomført gruppediskusjoner og gitt innspill der og da. I Holmestrand var det ikke mulig å gjøre dette, både fordi antallet som kom var så stort, og fordi lokalene ikke egnet seg til dette. På folkemøtet der ble det derfor anmodet om at folk sendte eposter med forslag og meninger, noe mange gjorde.

Folkemøtene blir gjentatt når planen/e har vært til førstegangsbehandling i kommunene og legges ut til offentlig ettersyn.

5.4: Andre samlinger og møter

Det har blitt informert og innhentet forslag og innspill til samfunnsdelen i flere andre samlinger og møter:

- Virksomhetslederne i kommunene ifbm utarbeidelse av planprogram for samfunnsdelen, og etter at temagruppenes forslag til samfunns- og organisasjonsmål var klare.
- Fellesmøte i barne- og ungdomsrådene
- Samling på Lille Holmestrand for aldersgruppa 20-35 år
- Bondelagene i Holmestrand, Hof og Re
- «Etter invitasjon» (Re Rotary, Civitan Holmestrand, Eldrerådet i Holmestrand, Plannettverket i Vestfold, Høyskolen i Telemark, masterstudenter ved Høyskolen i Vestfold, kurs for offentlige ansatte og folkevalgte i folkehelse i planlegging - HiVe)

Foto: Bjarke Anderson

Kap. 6: Generelle utviklingstrekk – overordnede mål

Utdypende statistikk står i Kunnskapsgrunnlaget fra side 6.

I dette kapitlet er det samlet viktige områder som ikke dekkes av de åtte mer fagrelaterte temaene. Målene som settes opp her vi likevel kunne ha betydning for enkelte av temaene

6.1: Befolkningsutvikling

Samfunnsmål: Kommunene i 3K har en årlig vekst på 1,5%, med en bærekraftig demografisk sammensetning

En befolkningsvekst på 1,5% er høyere enn det kommunene i 3K har hatt så langt. (Med unntak for enkelte år i Re). Det er også høyere enn det som har vært gjennomsnittlig vekst i Vestfold de siste årene. Når det likevel settes et mål som er så høyt som 1,5% er det begrunnet delvis med at kommunene i 3K trenger vekst, delvis med at store investeringer i jernbanen gjennom regionen kombinert med høye boligpriser og sterkt press lenger nord, sannsynligvis vil føre til en vekst i Holmestrand, Hof og Re. Målet på 1,5% er det samme som er grunnlaget for beregninger av 3Ks arealbehov i den regionale planen for bærekraftig arealpolitikk (RPBA).

6.1.1 Befolkningsutvikling – antall innbyggere

Kunnskapsgrunnlaget – tabell 0.1.1 – Antall innbyggere samlet

	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013
Holmestrand	9 426	9 515	9 654	9 860	10 065	10 251	10 350
Hof	3 033	3 031	3 079	3 066	3 064	3 048	3 060
Re	8 172	8 194	8 243	8 443	8 710	8 936	8 994

Kilde: SSB – Tabell 06913 – Folkemengde pr. 1.januar

Siden 2002 har Re og Holmestrand vokst med ca 10% (Re 10,0% Holmestrand 9,8%), mens Hof bare har vokst med omtrent 1% disse ti årene. I Holmestrand er det flere som flytter inn enn ut, mens det i Re er store fødselsoverskudd i tillegg til innflytting som forklarer veksten.

6.1.2: Sammensetning av befolkningen – utviklingstrekk

Den arbeidsaktive delen av befolkningen blir mindre, fødselstallene står stille eller går nedover, og antallet eldre i befolkningen øker. Dette er det generelle bildet i alle tre kommunene i 3K. Det er særlig antallet eldre holdt opp mot antallet yrkesaktive (og skattebetalere) som skaper utfordringer i kommunene. (Se kunnskapsgrunnlagets fra side 6 for mer detaljert informasjon)

6.2: Økonomi

Samfunnsmål : Kommunens oppgaver er tilpasset de økonomiske overføringene fra statlige myndigheter

Organisasjonsmål: Kommunene drives etter gode og effektive prinsipper for økonomistyring.

Kommuneloven sier at «*Kommune- og fylkeskommuneplanleggingen skal bygge på en realistisk vurdering av den forventede utvikling i kommunen eller fylkeskommunen, og av de økonomiske ressurser som vil stå til rådighet, slik dette framgår av økonomiplanen*.» Kommunene i 3K har en presset økonomi, og både endringer i befolkningens alderssammensetning og kommende pensjonsforpliktelser vil gi ytterligere utfordringer.

6.3: Kommunen som samfunnsaktør og tjenesteleverandør

Samfunnsmål: 3K leverer gode og robuste tjenester, og er en pådriver for utviklingen av lokalsamfunnet.

Kommuneorganisasjonene skal bidra aktivt til at lokalsamfunnet utvikler seg positivt. Den viktigste oppgaven for kommunen i så måte er å levere gode og robuste tjenester på alle sine egne ansvarsområder. I tillegg skal kommunen ha en offensiv holdning til å utvikle både egen organisasjon og samfunnet som helhet videre. Dette er kanskje spesielt viktig når det skjer store endringer i infrastrukturen, slik det skjer på flere områder i 3K i denne perioden. I nasjonal strategi for mer innovasjon i kommunene legges det vekt på at utviklingsarbeid må være en integrert og kontinuerlig del av virksomheten, og at innbyggerne og frivillig sektor må trekkes aktivt med. De mest innovative kommunene vil være de som klarer å levere de beste tjenestene, sier den nasjonale strategien, som definerer innovasjon som « *meir velferd for same innsats*» og «*betre tenester tilpassa den enkelte innbyggjar og behova i lokalsamfunnet». (Kilde: Regjeringens strategi for innovasjon i kommunene 2013)*

Kommunen/e skal altså ta initiativ og fremme nye saker, nye løsninger og nye måter å jobbe på. 3K har tatt et initiativ til at kommunene samarbeider om å få nytt fengsel lokalisert til regionen. Dette vil være en etablering av en stor kompetansearbeidsplass med positive ringvirkninger for hele regionen.

6.4: Kommunen som myndighetsutøver

Samfunnsmål: 3K utøver myndighet på en rettferdig, forutsigbar og etterrettelig måte.

Kommunen er pålagt å være utøver av myndighet på en lang rekke områder. Det innvilges eller avslås søknader fra innbyggerne fra vugge til grav, og forholdet mellom kommuneorganisasjonen og innbyggerne hviler på en forutsetning om at beslutninger tas på det rette grunnlaget. Enten det er snakk om tillatelser eller pålegg, tildeling av plasser i barnehage eller kulturskole, fastsettelse av byggesaksgebyrer eller eiendomsskatt, forventes det at kommunen har de kunnskaper, rutiner og holdninger som sikrer en rettferdig og forutsigbar behandling. Gode målformuleringer i kommuneplanen må her følges opp av en kontinuerlig evaluering og justering av egne rutiner og systemer. Administrasjon og folkevalgte skal være habile når de behandler de ulike sakene, og innbyggere og presse skal ha muligheter for innsyn og etterprøving.

6.5: Kommunen som arbeidsgiver

Samfunnsmål 5: 3K legger til rette for et arbeidsmiljø som er preget av arbeidsglede, åpenhet, kreativitet, kunnskap og mot, og som dyrker ferdigheter og holdninger som skaper utvikling basert på tverrfaglig samarbeid.

Kommunene i 3K er arbeidsgivere for mange mennesker. De ansatte er kommunens viktigste ressurs når tjenester skal leveres til innbyggere og næringsliv. Kommunenes ansvarsområder og arbeidsmengde utvides og øker, og det er viktig at de ulike delene av kommuneorganisasjonen kjenner hverandre og samarbeider godt. Tverrfaglighet er et viktig virkemiddel i en hverdag da fagutdanningene blir stadig mer spesialiserte.

Samfunnsmål: 3K har den kompetansen som trengs for å løse sine oppgaver profesjonelt, effektivt og i hht lover og regler

> Organisasjonsmål: Fagmiljøene i 3K er robuste
>
> Organisasjonsmål: Ansatte har en arbeidstid de er fornøyde med. Kommunen utvikler arbeidstidsordninger tilpasset tjenestetilbudet og den enkelte ansatte.

«Robuste fagmiljøer» framheves ofte når det diskuteres omfang og kvalitet på kommunale tjenester. Naturlig nok er dette spørsmålet oftest oppe når det er tjenester med få ansatte som vurderes. 3K

har hatt utvikling av robuste fagmiljøer som sin viktigste prioritert gjennom hele samarbeidet, og ønsker å videreføre dette.

Kjennetegn/kriterier på et robust fagmiljø:

- Det er tilfredsstillende søkning på ledige stillinger.
- De ansatte har den formelle og reelle kompetanse som kreves for stillinger og tjenester. De ansatte får brukt sin utdanning i arbeidet som utføres.
- Rettssikkerhet for brukere og ansatte/saksbehandlere er ivaretatt på en god måte.
- Arbeidsoppgaver løses også ved enkeltmedarbeideres fravær
- Fagmiljøet gir muligheter for faglig utvikling og oppdatering – både gjennom tverrfaglig samarbeid og ved at medarbeidere kan delta på kurs og seminarer i og utenfor organisasjonen.
- Fagmiljøet er i stand til å møte nye krav og utfordringer – f.eks som pålegg eller endrede betingelser fra statlige eller regionale myndigheter.

6.7: Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnsmål: 3K – trygge kommuner for trygge innbyggere

Organisasjonsmål: Alle virksomheter arbeider for å redusere sannsynligheten for at uønskede hendelser eller kriser oppstår.

Organisasjonsmål: Alle virksomheter deltar i beredskapsøvelser for å være forberedt på å handtere konsekvenser når og hvis uønskede hendelser eller kriser likevel oppstår.

Organisasjonsmål: Ved all utbyggingsplanlegging kreves det forhåndsundersøkelser for å unngå konflikter med rasfare, oversvømmelse, radonforekomster eller lignende.

En krise kommer alltid overraskende, da er det for sent å tenke på hva som skulle vært gjort i forkant av krisen. Kommunen har ansvar for en rekke samfunnsinteresser, og disse skal også videreføres i en krisesituasjon. Beredskapsplanlegging i fredstid omfatter tiltak for å forebygge krisesituasjoner gjennom å beskytte befolkning og materielle verdier i tillegg å begrense skadevirkning og skadeomfang hvis slike situasjoner likevel oppstår.

Kommunene har egne overordnede kriseplaner for håndtering av ulykker og katastrofer i fredstid. I tillegg finnes det planer som for eksempel helse- og beredskapsplan, smittevernplan samt beredskapsplanlegging knyttet til ulike virksomheter og tjenesteområder. Beredskap er et grunnleggende tema i arealplanlegging på alle nivå, så vel kommuneplaner som reguleringsplaner. Bl.a. skal kommunen selv besørge, eventuelt kreve, forhånds-undersøkelser for å unngå boligbygging og næringsutvikling på steder som er utsatt for rasfare, oversvømmelse, radonforekomster eller liknende. I regi av fylkesmannens beredskapsavdeling er beredskapsarbeidet i fylkets kommuner de senere år forsterket gjennom økt samarbeid. Målet med dette er å øke effektivitet og kvalitet i beredskapsarbeidet. Tiltak for at kommunene tilpasser seg et klima i endring inngår som et viktig element i beredskapsarbeidet.

Kap 7: Klima, energi og naturmiljø

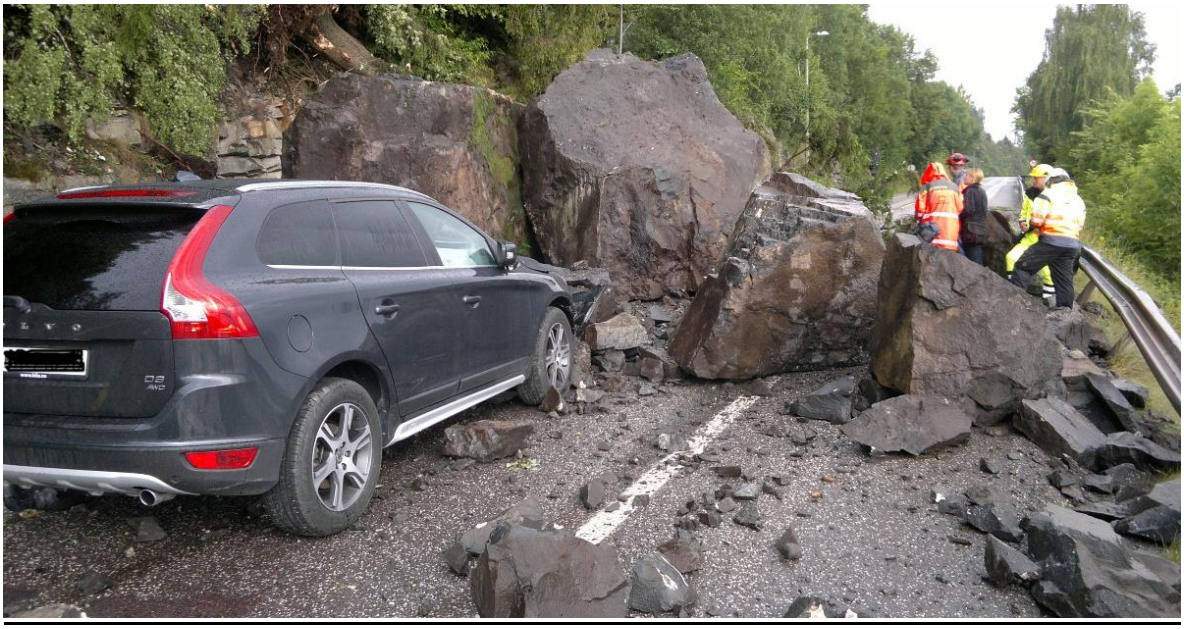

Fotos: Stian Ormestad/Reavisa, Tønsbergs Blad, Ynge Tørrestad NRK og Widar Pedersen

Utdypende statistikk står i kunnskapsgrunnlaget fra side 12/13

7.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk

Endringene i klima er en global trussel med stor betydning for kommunal planlegging og utvikling. Kommuneplanen for 3K har satt opp et samfunnsmål at våre tre kommuner skal ta sin del av ansvaret for at de nasjonale målene om reduksjon i klimagassutslipp og energiforbruk nås. Klimaforliket på Stortinget har satt seg som mål at klimautslippene i 2020 skal være 30% lavere enn de var i 1990, og at landet skal være karbonnøytralt i 2050. Det er bakteppet for kommuneplanens kapittel om klima og energi. I denne kommuneplanen er referanseåret satt til 1990, som for Kyotoavtalen.

Utslipp av klimagasser og forbruk av energi økte i 3K fram til 2008. Finanskrisa førte til en nedgang i 2009, mens utslipp og forbruk økte igjen i 2010 og 2011. Samlet i Norge har de totale klimautslipp økt med 5% fra 1990 til 2012. Det er i olje/gass-produksjon, energiforsyning og i veitrafikken at økningen har vært størst, mens det slippes ut mindre klimagasser fra oppvarming, jordbruk, industri og bergverk. I 3K er det veitrafikk, jordbruk og industrien som står for den største delen av utslippene.

Vegtrafikken utgjør en betydelig del av klimautslippene i de tre kommunene, og de fortsetter å øke. Sentrale samferdselsårer som E18 og FV 35 går gjennom regionen, og er viktige forklaringer på målingene. En by- og tettstedsutvikling som satser på en fortettet boligbygging, og en satsing på å utvikle nye arbeidsplasser i gang- og sykkelavstand til boområdene, vil være et viktig bidrag til å redusere bilbruk, og ved det utslipp av klimagasser. Tilrettelegging for at innbyggerne i 3K skal gå og sykle mer har både et klima- og et folkehelseutgangspunkt, og preger flere kapitler i denne kommuneplanen. Det samme gjør satsingen på kollektive transportløsninger som er nærmere omtalt i kapittel 8 (Samferdsel og infrastruktur).

Skogen i kommunene i 3K binder CO2. I Hof er det f.eks beregnet at skogen i kommunen binder 27 000 tonn årlig, noe som tilsvarer utslipp fra ca 9000 bilder. Skogplanting er derfor også et bidrag i det totale klimaregnskapet for kommunene.

På grunn av vannkraften, har Norge en betydelig produksjon av fornybar energi i form av elektrisitet, noe som slår ut positivt når det sammenlignes med andre land. Klimaforliket i Stortinget har likevel offensive mål om at produksjon av fornybar energi må øke, i tillegg til at det må gjennomføres en rekke tiltak for å redusere energiforbruket, både i samfunnet som helhet og i den enkelte husholdning. Kommunene i 3K har små muligheter til å bygge ut fornybar energi i form av vann- eller vindkraft, men kan bidra på områder som bioenergi, miljøvennlige energiformer til oppvarming og ENØK-tiltak i offentlig og privat regi.

Klima og energi er krevende temaer for en kommune. Problemområdene er store og sammensatte, og kommunene rår ikke alltid over effektive virkemidler. Det blir derfor ekstra viktig å konsentrere seg om de områdene der kommunene faktisk kan påvirke og ha en betydning.

7.1.1: Kommunal planstrategi

3Ks felles planstrategi har satt opp følgende strategier for klima- og energikapitlet i kommuneplanen:

- Klimatilpasning og –hensyn vektlegges både i kommunale planer og retningslinjer. Dette er spesielt viktig i planlegging av arealer og infrastruktur.
- Kommunene i 3K etablerer felles ordninger og rutiner for å sikre gjennomføring av tiltakene i egne klima- og energiplaner
- Rullering/revidering av klima- og energiplaner for de tre kommunene samkjøres.
- Den store satsingen på jernbanen gjennom Vestfold utnyttes til å redusere bilbruk i hele 3K-regionen. Korresponderende kollektivtransporttilbud er sentralt i denne sammenheng.

7.1.2 Eksisterende planer

Alle tre kommuner i 3K har utarbeidet klima- og energiplaner etter gode, lokale prosesser. Utfordringen er å følge opp veivalg og tiltak i disse planene, ettersom ingen av kommunene lenger har ansatte miljøvernrådgivere. Kommuneplanens handlingsprogram foreslår et interkommunalt samarbeid på dette området.

Ny innsjø langs Bispeveien (Foto: Inger Christensen)

7.1.3: Klimatilpasning i kommunene

Flom, overflatevann, styrtregn og rasfare som følge av mer nedbør gir økende utfordringer også i kommunene i 3K. Kommuneplanens arealdel behandler disse spørsmålene i sine utvidede bestemmelser for å sikre at nødvendige hensyn tas når nye bolig- og næringsområder skal utvikles. I forbindelse med rulleringen av de kommunale klimaplanene må det vurderes om det trengs ytterligere tiltak i eksisterende bo og/eller næringsområder. Der det planlegges fortetting i eksisterende boområder, kan det i noen tilfeller være aktuelt å gå igjennom samme utredningsprogram som for nye arealer.

Stortingsmelding 33 «Klimatilpasning i Norge» understreker at hensynet til endret klima må bli en integrert del av alle kommunale ansvarsområder. Samtidig pekes det spesielt på kommunens rolle som samfunnsutvikler og myndighetsutøver, og presiseres at kommunene får et særlig ansvar der de står for praktisering av lovverk som gjelder samfunnssikkerhet og naturforvaltning. Regler for boligbygging, vegbygging og annen infrastruktur, i tillegg til drikkevann, avløpsløsninger og renovasjon nevnes spesielt som områder kommunene må konsentrere seg om. Kommuneplanen for Holmestrand, Hof og Re setter opp utfyllende bestemmelser som skal sikre at det tas tilstrekkelige hensyn til klimaendringer i kommende reguleringsplaner og byggesaker. Kommuneplanens handlingsprogram legger opp til at det utarbeides en fortettingsstrategi for den enkelte kommune tidlig i planperioden. I den forbindelse vil det være aktuelt å se på sikkerhet – særlig ifht kvikkleire – i eksisterende boligområder der det er ønskelig å fortette.

7.1.4: Klima, energi og folkehelse

Bilbruk er uheldig både for klimaet og for folkehelsa, og grepene som tas for å få transport over fra bil til gange, sykkel og kollektive løsninger vil derfor også ha positiv effekt på folks helse. Mange bekymrer seg for framtida når scenarier for en enda varmere klode tegnes, og det vil være et viktig helsefremmende tiltak at kommunene har en offensiv holdning til klimaendringene, både mht. det kommunen selv gjennomfører av miljøvennlige endringer, og ved informasjon som gis til innbyggerne om hva den enkelte kan bidra med i positiv retning. Kommunene har ansvar for sertifisering av

bedrifter som vil bli «miljøfyrtårn», og kan via denne ordningen bidra til en høyere bevissthet om konkrete miljøtiltak i den enkelte bedrift.

7.2: Samfunns- og organisasjonsmål – klima og energi

Samfunnsmål: 3K skal oppfylle våre kommuners andel av de nasjonale klimamålene

Organisasjonsmål: I all kommunal planlegging innen 3K er det et tydelig og beskrevet klima- og miljøfokus.

Organisasjonsmål: I de tre kommunene er alle klimautslipp fra egen virksomhet redusert med 30% innen 2020. De totale utslippene (minus E18) er redusert med 30% innen 2020, og andelen fornybar energi er økt betydelig (Referanseår 1990)

Organisasjonsmål: De tre kommunene har en felles transportstrategi som har som hovedformål å redusere klimagassutslipp, øke kollektivbruken, satse på sykkel og fotgjengere. 3K har som mål å bli et foregangssamarbeid på sykkelbruk.

Organisasjonsmål: 3K har utredet og etablert «gåbussordninger» for å redusere kjøring til skole og barnehager.

Samfunnsmål: 3K har tilstrekkelige planer for å møte klimaendringer som flom, overflatevann og styrtvann, endrede temperatur- og vindforhold.

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K samarbeider om rullering og iverksettelse av klima- og energiplanene, og i sin arealplanlegging

Samfunnsmål: 3K utnytter ressursene knyttet til matavfall og slam til å produsere ny fornybar energi. Husdyrgjødsel sammen med matavfallet nyttes til å produsere biogass.

Organisasjonsmål: Kommunene bidrar aktivt i arbeidet med å få kollektivtransporten/bussene i Vestfold over til å bruke biogass som drivstoff.

Samfunnsmål: 3K slutter seg til den nasjonale målsetningen om at 15% av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk i 2020.

Organisasjonsmål: Maten som serveres i kommunal sammenheng i 3K (barnehager, sykehjem, kantiner, arrangementer, møter) hentes i økende grad fra økologisk landbruk og/eller lokale produsenter..

Samfunnsmål: 3K har fornybar energi som sin primære energikilde

Organisasjonsmål: Ved all nybygging av boliger, kommunale bygg og næringsområder brukes fornybar energi som sin primære energikilde.

Kommunene i 3K ønsker å være foregangskommuner i bruk av fornybar energi. De kommunale klima- og energiplaner og kommuneplanens utfyllende bestemmelser går mer i detalj om hvordan dette målet skal oppnås

7.3: Natur, naturressurser og –opplevelser.

Naturmiljøene i de tre kommunene er unike i Vestfoldsammenheng. Det er også lett tilgjengelige for befolkningen, og benyttes til friluftsliv både sommers- og vinterstid. Matjorda er av høy kvalitet, men er under press for nedbygging, bl.a fordi sentrene i 3K historisk er plassert sentralt, der jorda også var

best. En periode valgte kommunene å etablere nye boligfelter i åsene rundt dyrkamarka, noe som bidro til at bilavhengigheten i vår region er stor. En endret praksis der en satser på å styrke og utvide eksisterende sentre, vil bidra til at bilavhengigheten blir mindre – men gjør at det i noen grad kan bli nødvendig å omdisponere dyrka og dyrkbar mark til boliger og annen næring enn landbruk nær dagens by/tettsteder.

Kommunene i 3K har sluttet seg til prinsippet om «langsiktige utviklingsgrenser» slik disse er beskrevet i «regional plan for bærekraftig arealpolitikk» (RPBA). Det vil bare være innenfor disse grensene at utvalgte områder med dyrkbar mark kan tas i bruk til bolig eller næringsformål. I kommuneplanprosessen er spørsmålet om jordvern grundig diskutert. Også innenfor langsiktige utviklingsgrenser er det viktig å være restriktiv når behovet for å omdisponere dyrkbar mark melder seg. Det er viktig å fortsette arbeidet med nydyrking, slik at dyrkbare arealer som tas i bruk til bolig, næring eller offentlige formål, erstattes med nye dyrkbare områder. Gjennom er det noen områder med dyrkbar mark som er godkjent omdisponert til boliger eller næring fram til 2040. RPBA ønsker at disse områdene ikke benyttes før ledige arealer i eksisterende bolig- og næringsområder er disponert, og planer for fortetting i sentrene er utarbeidet. Forutsetninger for omdisponering av dyrkbar mark til bolig- eller næringsformål beskrives i kommuneplanens utfyllende bestemmelser.

7.3.1: Kommunal planstrategi

3Ks felles planstrategi har satt opp følgende strategier for kommuneplanens behandling av naturmiljø og naturopplevelser:

- Legge til rette for naturopplevelser som et fortrinn for regionen som helhet, inkl. kyststien og kystlinja som aktivitets- og rekreasjonsområder, samt samarbeide om tur- og skiløyper.
- Videreutvikle Langøya med nærings, fritids og rekreasjonsmuligheter.

7.4: Samfunns- og organisasjonsmål – natur- og naturressurser

Samfunnsmål: Matjordarealet har økt, og de spesielle og uerstattelige verdiene i 3Ks naturmiljø og kulturlandskap er bevart.

Organisasjonsmål:	Viktige matjordkvaliteter er vernet
Organisasjonsmål:	Dyrkbar mark utenfor langsiktig utviklingsgrense omdisponeres ikke til bolig og/eller næringsformål.
Organisasjonsmål:	Innenfor langsiktig utviklingsgrense disponeres dyrkbar mark i henhold til kommunenes fortettingsstrategi. Jordvernet skal være sterkt også her.
Organisasjonsmål:	Matjordlag fra arealer som omdisponeres fra dyrket/dyrkbar mark til annet formål tas vare på, og brukes til å styrke øvrig matproduksjon.

Samfunnsmål : Skogbruket ivaretar naturopplevelser

Organisasjonsmål:	Forvaltning av naturressursene skjer i et helhetlig og langsiktig perspektiv (økosystemtilnærming)

Samfunnsmål: Vannkvaliteten i våre vassdrag er god og i henhold til vannforskriften.

Organisasjonsmål: Arbeidet i 3K forankres i godkjente/vedtatte vannforvaltningsplaner i regi av Buskerud Fylkeskommune som er vannregionmyndighet

Kap. 8: By- og tettstedsutvikling

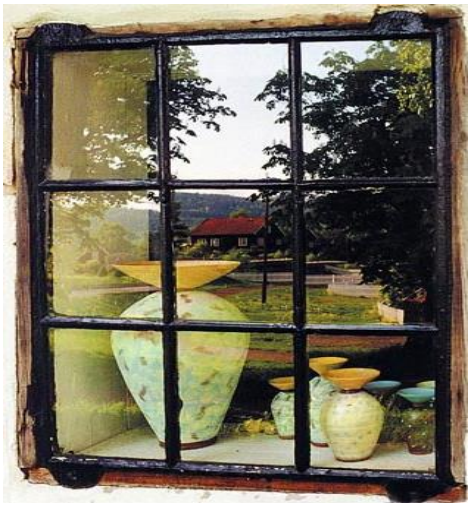

Foto: Inger Christensen og Hof kommune

Utdypende statistikk står i kunnskapsgrunnlaget fra sidene 22/23

8.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk

Holmestrand er byen i 3K. Revetal og Hof sentrum er tettsteder og kommunesentre. Følgende steder har i tillegg senterstatus ihht fylkeskommunens plan for handel og sentrumsutvikling er Gullhaug og Holmestrandstoppen (Holmestrand), Eidsfoss og Sundbyfoss (Hof), Brekkeåsen, Undrumsdal, Vivestad og Fon (Re).

8.1.1: Kommunal planstrategi

3Ks felles planstrategi har satt opp følgende strategier for kommuneplanens kapittel om by- og tettstedsutvikling:

- 3K-regionens fortrinn med varierte muligheter for boligbygging ivaretas og videreføres. Det fortettes i byen og tettstedene, men må ha anledning til spredt bebyggelse i andre deler av regionen. Arealplanlegging skjer fortrinnsvis på tvers av kommunegrenser.
- Holmestrand – byen ved fjorden, «bygdebyen» Revetal og Hof sentrum styrkes og videreutvikles.
- «Heis i fjell» gjennomføres som infrastrukturtiltak med betydning for hele regionen.

8.1.2: Boligbehov

Gjennom deltakelse i arbeidet med den regionale planen for bærekraftig arealpolitikk (RPBA) har kommunene i 3K gjort beregninger av arealbehov til boliger fram til 2040. Disse beregningene er et viktig premiss for utarbeidelse av arealdel for de tre kommunene.

	Holmestrand	**Hof**	**Re**
1,5% årlig vekst	15 950 totalt, 5700 nye	4 750 totalt, 1700 nye	13 900 totalt, 4950 nye
Boligbehov totalt	2 900	900	2 500
Boligreserve ihht gjeldende kom.plan	800	500	1 400
Nye boenheter	2 100	400	1 100
Fortetting – i % på eks. byggeområder	60% - 1 250 boliger	40% - 160 boliger	40% - 440 boliger
Boligbehov på nye arealer – og tildelt daa i RPBA	850 boliger RPBA: 187 daa	240 boliger RPBA: 200 daa	660 boliger RPBA: 159 daa
Plassering innenfor – utenfor langsiktig utviklingsgrense	80% innenfor 20% utenfor	70% innenfor 30% utenfor	70% innenfor 30% utenfor

Kilde: Vestfold Fylkeskommune RPBA – høringsforslag høsten 2012

8.1.2: Holmestrand

I Holmestrand bor hoveddelen av befolkningen oppe på platået, mens sentrale handels- og tjenestefunksjoner ligger nede ved fjorden. Utbygging av dobbeltspor og flytting av jernbanestasjon og – skinner inn i fjellet, gir store muligheter for å videreutvikle byen ved at det frigjøres arealer og åpnes for et tettere og mer samlet sentrum. Heisen i fjellet vil bidra til å knytte platå og by tettere sammen, og gi sitt bidrag til at handel, service og fritidsaktiviteter i sentrum styrkes.

Det pågår et aktivt byutviklingsarbeid i Holmestrand. Havna er rustet opp, et betydelig antall leiligheter er under bygging og/eller planlegging, og det er offensive planer for en økning av handelsarealene. Det er en utfordring at sentrumsnære leiligheter i hovedsak blir kjøpt av de eldste boligkjøperne. Økt – og variert - boligbygging med påfølgende tilflytning til sentrum vil være et viktig bidrag til å skape liv og aktivitet, og gjøre byen attraktiv for alle aldersgrupper.

Holmestrand har status som regionsenter i Vestfold Fylkeskommunes regionale plan for handel og kjøpesentre.(Kjøpesenterplanen) Øvrige sentre i kommunen er lokalsenteret Holmestrandstoppen og nærsenteret Gullhaug. Hillestad ligger tett på trafikknutepunktet Kronlia, og vil få nye muligheter til utvikling hvis nytt fengsel for region sør plasseres på Grelland.

8.1.3: Hof

De offentlige servicetilbudene er plassert i Hof sentrum, og danner sammen med flere handels- og servicebedrifter, det naturlige kommunesenter. I planperioden er det satt mål om at hovedtyngden av nye arealer til boliger (70 %) skal komme innenfor langsiktige utviklingsgrenser rundt Hof sentrum. Den regionale arealplanen legger opp til at 40 % av nye boliger bygges som fortetting i eksisterende byggeområder.

Eidsfoss og Sundbyfoss er de andre to sentrene i kommunen, med tilbud om dagligvarehandel og barnehage. Eidsfoss er også et av fylkeskommunens prioriterte kulturmiljøer, og et viktig område å utvikle bl.a for kulturbasert næringsutvikling.

Hof er stor i utstrekning, og er en av kommunene i Vestfold som fortsatt både kan og skal tilby arealer til begrenset, spredt boligbygging. Kommunen er i tillegg en viktig hyttekommune.

8.1.4: Re

I 2013 vedtok Re kommunestyre en offensiv områdeplan for sentrum, der kommunens nye omsorgsbygg får en sentral plass. De historiske røttene tilbake til middelalderen skal brukes aktivt til å fremme identitet, tilhørighet og opplevelse i hele kommunen, og spesielt langs aksen Revetal – Linnestad (stedet slagene på Re sto i 1163 og 1177) For å videreutvikle kultur og -middelaldersatsing som drivkraft i utviklingen av kommunen og Revetal sentrum, har det blitt etablert et eget prosjekt, KURV (Kultur som utviklingsaktør for Revetal i vekst). Prosjektets formål er å fremme forslag/sikre bedre samarbeid om ulike tiltak knyttet til utviklingen av Revetal sentrum jmf. Områdeplanen. I tillegg skal prosjektet koble utviklingstiltakene opp mot folkehelsearbeidet i et vidt perspektiv.

Prosjektets prioriterte arbeidsområder er for det første bygget i sentrum med arbeidstittel ”Kloster”. Bygget er tenkt å inneholde funksjoner som hører til et kommunesentrum og et sentrum i sterk vekst. Det skal opparbeides turvei/middelalderled fra Revetal til Linnestad som byggetrinn 1, en tilknytning til turveier både nord- og sørfra er målet og videre byggetrinn. En ønsker å få på plass en markering av funnstedet for slaget samt utrede og gjennomføre flytting av Revetalbekken og opparbeiding av park langs denne med middelalderelementer særlig knyttet til lekeplass i parken.

Øvrige sentre i Re er Brekkeåsen (lokalsenter), Vivestad, Fon og Undrumsdal (nærsentre) I de tre sistnevnte sentrene er det ikke lenger dagligvarehandel, noe som skulle tilsi at stedene ikke lenger burde ha denne en senterstatus som forutsetter et handelstilbud. Vivestad og Fon har fortsatt

barnehage, kirke, og flere frivillige organisasjoner som samlet innbyggerne i bygda til ulike aktiviteter. De oppfattes lokalt fortsatt som sentre, og er «identitetsbærere» for folk som bor der.

Rådhuset på Revetal (Foto: Inger Christensen)

Undrumsdal ligger sentralt ved E18, og en mulig ny jernbanestasjon på Skoppum Vest. Skole, barnehage og kirke er viktige samlingspunkter, og det bygges nye boliger. Kommuneplanens arealdel for Re foreslår å tegne langsiktig utviklingsgrense rundt deler av Undrumsdal, noe som understreker at dette er et område det skal satses videre på.

8.1.5: By- og tettstedsutvikling og folkehelse

3K ønsker å utvikle attraktive og levende kommunesentre med høyere boligtetthet enn idag, samtidig som en vil redusere bilbruken. Det er utfordrende i en region der det er bilen som er det viktigste framkomstmiddelet for de fleste. Kollektivtilbudet er ikke bygd ut slik at det f.eks kan dekke behovet for reiser internt i 3K. Nasjonale og regionale myndigheters ønske om en restriktiv parkeringspolitikk vil kunne komme i konflikt med ønsket om å utvikle handels, fritids- og servicenæringer sentralt i 3K, og i kommuneplanens handlingsdel er derfor utarbeidelse av kommunale parkeringsstrategier prioritert tidlig i planperioden.

Sentre med høy boligtetthet der flere mennesker bor i gang- og sykkelavstand til arbeidsplass, handel og fritidsaktiviteter vil være et betydelig bidrag til en bedret folkehelse. Byen og tettstedene i 3K vil også ha en viktig rolle som sosiale og kulturelle møteplasser – ikke minst for uorganisert aktivitet som handel, kafe- og parkbesøk, utvidet bruk av bibliotekene, lek på felles lekeplasser osv. Tilgjengeligheten til områder for rekreasjon og fysisk aktivitet er god i alle tre kommunene. For regionen generelt, og Holmestrand spesielt vil den planlagte turveien til Sande bli et verdifullt nytt tilbud.

8.1.6: Handel

Et godt handelstilbud er avgjørende for utvikling av byer og tettsteder. I Vestfold har en både i Regional plan for handel og sentrumsutvikling - «Kjøpesenterplanen» (2009) og i Regional plan for bærekraftig arealpolitikk – «RPBA»(2013) vært opptatt av å styrke og videreutvikle sentrum av byene, både som bolig- og handelsmiljøer. Levende sentre med «urbane kvaliteter» sees på som et virkemiddel for å trekke til seg virksomheter og innbyggere. De regionale planene ønsker å redusere bilbruk, og legger opp til at handels, service- og bespisningsbedrifter skal plasseres sentralt. En konsekvens av dette blir en restriktiv holdning til å etablere kjøpesentre utenfor sentrene. I «kjøpesenterplanen» sies det at «*Målet med fylkesdelplanen er å styrke by-og tettstedssentra, unngå en utvikling som fører til unødvendig spredning av handelsvirksomhet og å redusere økt bilavhengighet*».

Som en særegen bestemmelse i Vestfold har en innført en retningslinje i den regionale planen som skal hindre etablering av handelsvirksomhet i et belte på 1000 meter på hver side av E18. Dette gir noen utfordringer for Holmestrand.

Revetal har hatt en rivende utvikling de siste 30 år, og er nå et aktivt og levende sentrum i Re. Senteret har et stort og voksende tilbud av handels- og tjenestebedrifter, og en rekke offentlige institusjoner er lokalisert her. Revetal har status som områdesenter i fylkeskommunens kjøpesenterplan, noe som bør vurderes når denne en gang skal revideres. Kanskje er det riktigere å gi Revetal status som «regionsenter», ettersom det med årene har etablert seg som et viktig handels- og servicesenter også for innbyggere i nabokommunene. På Revetal er det lagt til rette for bilbasert handel og besøk, samtidig som ekspressbuss til Oslo og de lokale bussrutene møtes her. Når utbyggingsplanene i områdeplanen for Revetal blir realisert, vil en økende del av de besøkende kunne gå og sykle til de ulike tilbudene.

Den største delen av **Holmestrands** befolkning bor oppe på platået. Det har gjennom årene blitt etablert handelsvirksomheter flere steder i kommunen (Gullhaug, Holmestrandstoppen, Bentsrud, Kleivbrottet og sentrum). Det er vanskelig å opprettholde robuste og bærekraftige handelsmiljøer når tilbudene ligger så spredt, og i denne kommuneplanen foreslås det derfor å starte en prosess med å få en mer helhetlig satsing på handel, der de ulike områdene sees i sammenheng.

Selv om Holmestrand sentrum er relativt lite rent arealmessig, er det kommunens viktigste handelssenter. Det er offensive planer om fortettet boligbygging i sentrum, noe som vil kunne bidra til flere etableringer også av handels- og servicebedrifter. En viktig forutsetning for å lykkes med en styrket satsing på handel i sentrum, er at dagens fylkesveg flyttes til jernbanesporet som legges ned når togene skal inn i fjellet. Gjennomgangstrafikken går i dag i den sentrale handle- og servicegata. Dette hindrer utvikling og utbygging av et moderne bysentrum, i tillegg til utfordringene det gir for trafikksikkerhet, støy og trygghetsfølelse.

Selv med en flytting av fylkesvegen, vil det være former for handel som ikke vil få plass i Holmestrand sentrum. I 2013 er det flere huller i vareutvalget i kommunen samlet sett, og de næringsdrivende frykter en økt handelslekkasje. Kommuneplanen vurderer å sette av deler av Bentsrud næringsområde til «område for annen handel», der handel med varegrupper som ikke lar seg plassere i sentrum kan bli lokalisert. Holmestrand sentrum er ikke sterkt nok til å tåle et altomfattende kjøpesenter plassert på Bentsrud, men kan styrkes ved at varegrupper som det aldri vil være mulig å plassere i sentrum, tilbys i et relativt sentrumsnært område. I forbindelse med

etablering av fjellheisen fra platået til jernbanen som åpner i 2016 vurderes det en shuttlebussrute. Denne kan det være aktuelt å koble til et utvidet handelsområde på Bentsrud.

Andre alternativer for områder for annen handel er Kleivbrottet og Holmestrandstoppen. Kleivbrottet har en plassering og en topografi som gjør det vanskelig å utvikle større, nye områder. På Holmestrandstoppen er det for så vidt plass – men etableringer vil måtte ta dyrket mark, noe som ikke er ønskelig. Vurderingen av område for annen handel gjøres gjennom konsekvensutredning av innspill til arealdelen. Konklusjonene og premissene for dem beskrives grundig der.

8.2: Samfunns- og organisasjonsmål – by-og tettstedsutvikling

Samfunnsmål: Byen og tettstedene i 3K er drivkreftene i utviklingen av attraktive og levende lokalsamfunn

> Organisasjonsmål: Plan- og utviklingsprosesser i byen og tettstedene er gjennomført med høye krav til kvalitet, bred medvirkning og åpenhet.
>
> Organisasjonsmål: Det er etablert velfungerende sosiale og kulturelle møteplasser – med tilbud til hele aldersspekteret i befolkningen.
>
> Organisasjonsmål: Kulturminner i by og tettsted er tatt vare på og brukt aktivt i stedsutviklingen.
>
> Organisasjonsmål: Det er etablert møteplasser og arenaer for et tett samarbeid mellom kommune, næringsliv og frivillige organisasjoner
>
> Organisasjonsmål: Fortetting av byene og tettstedene gjennomføres med forutsigbarhet for berørte parter og høye krav til bo- og livskvalitet.
>
> Organisasjonsmål: Kriminalitetsforebyggende arbeid inngår som et viktig element i by- og tettstedsutviklingen.

Samfunnsmål: Regionsentrene Revetal og Holmestrand er livskraftige handelsentre i positiv utvikling.

> Organisasjonsmål: Områder for annen handel i Holmestrand er utredet og lagt inn i kommuneplanens arealdel med bestemmelser.

Samfunnsmål: Grønne lunger i tettsteder er bevart og styrket slik at de sikrer folkehelse for folk bosatt i sentrum – spesielt «yngre eldre» og funksjonshemmede.

> Organisasjonsmål: Det er utarbeidet en «gåstrategi» for kommunene i 3K i perioden

En «gåstrategi» er et grep som brukes i byer og tettsteder for å gjøre tilrettelegging for gående enklere. Det er ikke alltid sånn at folk går der planleggere og veimyndigheter tenker de skal gå. Kartlegging av snarveier (pågår i Holmestrand) kan bidra til å få et bedre bilde.

> Organisasjonsmål: Boligområder er etablert i gang/sykkelstand til eksisterende og/eller nye friluftsområder.

Kap. 9: Samferdsel og infrastruktur

Fotos: Inger Christensen og Widar Pedersen

Tallmateriale for dette kapitlet står i kunnskapsgrunnlaget på sidene …….

9.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk

Samferdsel og infrastruktur er store temaer, og kommunene har ansvar på en rekke områder. Dette kapitlet i kommuneplanen er delt opp i mindre underkapitler, både i beskrivelse av nåsituasjon, utfordringer/utviklingstrekk og i oppsettet av samfunns- og organisasjonsmål

Samferdselsløsninger og infrastruktur som vei, bane, vann og avløp, bredbånd og mobildekning er både premisser og virkemidler for en ønsket samfunnsutvikling. Ansvaret for de ulike områdene er delt mellom stat, fylkeskommune og kommune, og det vil ikke alltid være tilstrekkelig at en er enig om et tiltak i kommunen – ofte må både regionale og nasjonale myndigheter også bidra.

9.1.1: Kommunal planstrategi

3Ks felles planstrategi setter opp følgende strategier for kommuneplanens kapittel om samferdsel og infrastruktur:

- Styrke og videreutvikle Revetal og Holmestrand stasjon som trafikknutepunkt. «Heis i fjell» som sentralt prosjekt for å øke bruk av kollektiv transport. Parkeringsmuligheter (for pendlere), korresponderende bussruter – fra hele regionen.
- En offensiv satsing på interne bussruter – og Grelland som møtested og knutepunkt
- Sikre infrastruktur som veier, skilt og service slik at 3K kan bli en gang- og sykkelregion.
- Kommunene bidrar til en bredbånds- og mobildekning i et omfang og med den kvalitet som næringsliv, skoleelever, studenter og befolkning for øvrig har behov for.

9.1.2: Trafikk-knutepunkter og kollektiv transport

Holmestrand stasjon, Revetal og ekspressbussenes stoppesteder – særlig Grelland/Islandkrysset – er viktige trafikk-knutepunkter i 3K. Vi er en del av en større bo- og arbeidsregion, og det skjer en omfattende pendling inn og ut av kommunene. Infrastrukturen rundt jernbane og ekspressbuss må derfor inkludere et tilstrekkelig antall parkeringsplasser for pendlere

Pendling inn/ut	**2003**	**2005**	**2007**	**2009**	**2011**	**2012**
Holmestrand	1349 - 1991	1418 - 2125	1555 - 2387	1504 - 2472	1503 - 2614	1512-2699
Hof	298 - 860	285 - 912	343 - 960	349 - 985	393 - 999	398-987
Re	839 - 2430	1075 - 2511	1120 - 2808	1119 - 2781	1266 - 2841	1282-2843

Kilde: SSB – Tabell 03321 - Pendlerstrømmer

Pendlingen inn til kommunene i 3K kommer i hovedsak fra andre kommuner i fylket, i tillegg til at det er en intern pendling mellom de tre kommunene. Pendlingen ut fra Re går i størst grad til Tønsberg og Nøtterøy. Fra Holmestrand og Hof er det også pendling til fylkeshovedstaden og andre kommuner i sør, men det er også en betydelig pendling nordover til Drammen, Asker, Bærum og Oslo. (Se for øvrig statistikk i kunnskapsgrunnlaget)

Utviklingen viser at stadig flere pendler, og der er særlig pendlingen ut av regionen som øker. Høye boligpriser i og rundt Oslo vil antagelig forsterke denne tendensen ytterligere i årene framover. Tilrettelegging for pendling med kollektive transportmidler blir derfor svært viktig. Fra Hof og Re betyr det ekspressbusser, mens Vestfoldbanen er sentral i Holmestrand.

Busstilbudet internt i 3K er lite utbygget, og slik kollektivutbyggingen prioriteres i Vestfold, vil det fortsatt være det s.k. «minimumstilbudet» - dvs. skoleskyss – som tilbys i store deler av vårt område. Det bør likevel være mulig å vurdere om det er tiltak som kan gjøres for å bedre tilbudet av ordinære ruter. Det kan se ut til at regler for f.eks frakt av skolelever med og uten spesielle behov kunne vært oppmyket for å sikre at elever får en reell mulighet til å gå på den videregående skolen de ønsker. (Særlig aktuell problematikk Hof-Sande)

9.1.3: Veinettet

Veinettet i indre Vestfold må kunne tåle ekstremvær i form av kraftig nedbør, ikke minst av hensyn til samfunnsberedskapen i fylket. Det er også nødvendig å se på veistandarden øst-vest i fylket, der flere veier i 3K er berørt. I Holmestrand har det lenge vært behov for å få en bedre og mer effektiv veiforbindelse mellom platå og byen ved fjorden. Fjellheisen som etableres inne i stasjonsområdet vil avhjelpe situasjonen noe, men det er også behov for utbedre og utvide forbindelsen på vei, og en løsning fra Sjøskogen til Kleiverud kan være svaret på det.

9.1.4: Gang – og sykkelveier

Gang- og sykkelveier er viktig både for folkehelsa og for at kommunene skal nå sine mål om reduserte klimautslipp og redusert avhengighet av bilbruk. En utbygging av disse har derfor en sentral plass når byen og tettstedene skal utvikles. I 3K er det flere viktige strekninger som mangler gang- og sykkelvei, og det er gang- og sykkelveier som finnes har «uklare avslutninger», noe som kan skape uheldige trafikksituasjoner.

9.1.5: Trafikksikkerhet

Flere kryss og avkjøringer i 3K-området må utbedres for å redusere potensielt farlige trafikksituasjoner. Kommunene har ansvar for å ha oppdaterte trafikksikkerhetsplaner, og gjennomføre sikringstiltak i henhold til disse.

9.1.6: Vannforsyning- og kvalitet

Drikkevannsforsyningen i regionen er toveis fra Vestfold Interkommunale Vannverk (Farris – Eikern), noe som gir stor sikkerhet og god vannkvalitet. Det finnes i tillegg en del private vannverk som ser ut til å fungere tilfredsstillende. Kommunene i 3K ønsker å ha fokus på kvaliteten på drikkevannet, og har en særlig oppmerksomhet rettet mot vannkilden Eikern som ligger i regionen.

9.1.7: Bredbånds- og mobildekning

Det er fortsatt områder i 3K som mangler tilfredsstillende bredbånds- og mobildekning. Det er til hinder for bosetting og næringsvirksomhet i de berørte områder. Bredbånd- og mobildekning er også viktig ved utbygging av fritidsboliger. Mange ønsker mulighet til å kunne jobbe også når de er på hytta i helgene, de handler og kommuniserer via nettet osv. Manglende mobildekning har i tillegg et viktig sikkerhetsaspekt – både for mennesker og husdyr.

9.1.8: Samferdsel, infrastruktur og folkehelse

Kommunene legger til rette for at befolkningen kan være i fysisk aktivitet ved at det bygges ut gang- og sykkelstier i tillegg til turstier til sommerbruk og løypetraseer til vinterbruk. Planleggingen av fellesrommene i by og tettsteder gir muligheter for å utvikle sosiale møteplasser både til organisert og uorganisert samvær. Plassering av transportkorridorer må skje på en slik måte at ulemper av støy og støv blir så liten som mulig, og kvaliteten på drikkevannet sikres ved gode rutiner for oppsyn med vannkildene. Nasjonal transportplan og andre nasjonale og regionale føringer understreker behovet for «endret reiseadferd», særlig i forbindelse med jobbreiser. En tilrettelegging for at flere kan gå og sykle – enten helt fram til jobb, eller til trafikk-knutepunkter der buss eller tog tar en videre, er en overordnet satsing i denne kommuneplanen.

9.2: Samfunns- og organisasjonsmål – samferdsel og infrastruktur

Samfunnsmål: Transportsystemet i 3K er miljøvennlig, sikkert og effektivt

Trafikknutepunkter

Organisasjonsmål: Det er etablert stopp for ekspressbusser med tilhørende godt dimensjonert pendlerparkering ved Islandkrysset/Grelland

Organisasjonsmål: Det er sikret tilstrekkelig parkering for pendlere i Hof Sentrum, Kronlia og Revetal, samt ved Holmestrand stasjon

Organisasjonsmål: Kommunene har utarbeidet en parkeringsstrategi som motiverer til bruk av kollektivtransport – særlig på lange avstander.

Organisasjonsmål: Det er etablert ladestasjon for el-biler ved alle pendlerparkeringer

Kollektiv transport

Organisasjonsmål: Det er etablert lokale bussruter tilpasset avgangene til tog og ekspressbusser i Holmestrand, på Revetal og ved trafikknutepunktene på Kronlia.

Organisasjonsmål: Transport av elever til videregående skoler er tilpasset alle relevante linjer.

Veinettet

Organisasjonsmål: Fylkesvegen gjennom Holmestrand sentrum er flyttet til ny trase langs det nedlagte jernbanesporet.

Organisasjonsmål: Ny hovedadkomst for Kleivan til Sjøskogen er etablert

Organisasjonsmål: Kommunene påvirker fylkeskommunen slik at fylkesveinettet innen 3K har standard og vedlikeholdsrutiner som sikrer tilstrekkelig sikkerhet og beredskap ved ekstremværhendelser o.a både for befolkning og overordnet infrastruktur som hovedvannforsyning.

Trafikksikkerhet

Samfunnsmål: I 2022 er det ingen trafikkulykker med gående eller syklende innblandet

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K har oppdaterte trafikksikkerhetsplaner

Samfunnsmål: Utbygging av infrastruktur bidrar til å nå overordnede samfunnsmål som bedret folkehelse, byutvikling og styrking av 3K som bo- og arbeidsregion.

Utbygging av digital infrastruktur er ikke en kommunal oppgave. Kommunene kan bidra med informasjon om behov, både til private utbyggere og regionale og nasjonale myndigheter. Det er derfor satt opp delmål til samfunnsmålene i stedet for organisasjonsmål for dette fagfeltet.

Digital infrastruktur

Delmål: 100% mobildekning i de områdene der det er boliger, næringsbygg og langs fylkesveiene.

Delmål: Det er mobildekning i alle de viktige turområdene, som Botnemarka, Hajern-Skibergfjell, Langevannsområdet og området omkring Merkedammen.

Delmål: Det er bredbåndsdekning i alle områder med boliger og næringsbygg.

Vann og avløp

Organisasjonsmål: Det foreligger vedtatt tiltaksplan for vann- og avløpsanleggene i kommunene. Komplett oversikt over alle VA-anlegg i hus og hytter i 3K er utarbeidet i perioden.

Organisasjonsmål: Vannlekkasjer i kommunens vannledningsnett er redusert til 20% av tilført vannmengde.

Organisasjonsmål: 50% av registrerte hus og hytter med ulovlig vann/avløpsanlegg i hht tiltaksplan er rettet til forskriftsmessig tilstand.

Foto: Bjarke Andersson

Kap. 10: Verdiskaping og næringsutvikling

Fotos: Hydro i Holmestrand: Bjarke Anderson, øvrige bilder: Inger Christensen

Tallmateriale for dette kapitlet står i kunnskapsgrunnlaget på sidene …….

10.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk

Verdiskaping og næringsutvikling er tett knyttet sammen med by-og tettstedsutvikling. Er byen, tettstedene og bygdene i 3K gode steder å bo og leve, vil det også bidra til at næringslivet kan tiltrekke seg den kompetansen de trenger til å sikre eksisterende, og skape nye arbeidsplasser. Gode skoler og barnehager er viktig, ikke bare for innbyggerne, men også for den enkelte bedrift og næringslivet samlet. Flere av målene i de andre kapitlene i denne kommuneplanen vil derfor ha innvirkning på arbeidet med næringsutvikling.

Kommunene i 3K ønsker å være næringsoffensive. Etablering av arbeidsplasser både i privat og offentlig sektor er viktige for å utvikle levende lokalsamfunn, for å sikre inntekter til kommunene og for den enkelte innebygger. Et offensivt næringsutviklingsarbeid innebærer at det fra kommunalt hold tas initiativer og fremmes forslag – også når disse ikke går direkte inn i den kommunale hverdag og virksomhet. Kommunene skal bidra til å skape møteplasser mellom næringsliv, forsknings- og utdanningsmiljøer og det offentlige. De kan bidra til å profilere kommunen og dens næringsliv, og til å sikre nødvendig veiledning for gründere og etablerere. Kommunene trenger nye teknologiske løsninger på en rekke fagområder, og kan være en aktiv samarbeidspartner for FoU-institusjoner og/eller private som driver relevant utviklingsarbeid.

I 2013 var det registrert 2623 bedrifter i 3K. (Holmestrand 1023, Hof 365 og Re 1235). Størstedelen av bedriftene er enkeltmannsforetak uten ansatte. Dette er særlig framtredende i Re er hele 873 av bedriftene er uten ansatte. Hovedtyngden av disse er knyttet til landbruket.

Hydro sitt anlegg i Holmestrand er den største bedriften i regionen, og den eneste som er å finne på oversikten over de 50 største bedriftene i fylket.

Det har vært et godt tilfang av nye bedrifter i Holmestrand de siste årene, og kommunen var best i Vestfold i kategorien «Nyetableringer» i NM i næringsutvikling i 2012, mens det i Re og Hof scores bra på lønnsomhet i eksisterende bedrifter. Kommunene i 3K ligger mellom næringssterke områder som Kongsberg, Horten, Drammen og i realiteten hele Oslofjordområdet. Næringslivet i 3K kan være leverandører til ulike næringsklynger, i tillegg til å videreutvikle egne sterke sider. Matproduksjonen er viktig i de tre kommunene, og transportsektoren står sterkt – begge to næringer det alltid vil være etterspørsel etter. Lave tomtepriser sammenlignet med andre regioner er et fortrinn i 3K, det samme er de to nye regionale næringsområdene på Hauan (Re) og Bentsrud (Holmestrand og Re) som er tatt inn i regional plan for bærekraftig arealpolitikk (RPBA)

Det er mange som pendler ut av kommunene i 3K, og antallet er, og vil antagelig fortsette å være, stigende. Antallet som pendler inn, ser ikke ut til å øke like mye. (jfr. tabell på side 31) Mange som flytter til 3K ønsker å beholde jobbene sine lenger nord (Drammen, Asker, Oslo), og venter med å flytte til barna er så store at det går bra at mor og/eller far pendler, og kommer hjem utpå ettermiddagen. Det er en viktig oppgave for kommunene i 3K er å legge til rette for at pendlingen blir så effektiv og enkel som mulig. Kortere pendlingstid vil gjøre Holmestrand, Hof og Re mer attraktive som bostedskommune også for pendlere med mindre barn. Samtidig må vi erkjenne at for småbarnsforeldre vil pendling – også over kortere avstander – være krevende. Et aktivt næringsutviklingsarbeid med formål å etablere kompetansekrevende arbeidsplasser i regionen, er derfor et viktig grep for å få barnefamilier til å etablere seg, og bli, i 3K.

Selv om kommunene i 3K har ikke like mange offentlige arbeidsplasser som f.eks fylkeshovedstaden Tønsberg, sysselsetter denne sektoren et betydelig antall personer også i vår region. Etablering av offentlige arbeidsplasser vil også bidra til å gjøre de tre kommunene mer attraktive. Kommunene i 3K samarbeider for å få lokalisert et nytt fengsel for Region Sør på Grelland i Holmestrand kommune. Dette vil være en arbeidsplass med positive ringvirkninger i alle de tre kommunene.

Landbruket står sterkt i alle de tre kommunene, og forvalter store arealer. Det er imidlertid etter hvert relativt få personer som er sysselsatt på heltid i landbruket. Det er ønskelig å styrke utviklingsarbeidet også innenfor denne næringen, og dette er et område der det er naturlig at de tre kommunene samarbeider. Utvikling av kulturlandskap, forsøksvirksomhet, fritidsopplevelser og reiselivssatsing er noen stikkord.

Næringsutvikling er et område der også større geografiske områder enn 3K bør samarbeide. Kommunene i 3K deltar aktivt i arbeidet med en ny regional plan for innovasjon og verdiskaping, og har temaet på sakskartet i 6K og KiV (Kommunesamarbeidet i Vestfold – tidligere 12K)

10.1.1. Kommunal planstrategi

3Ks felles planstrategi setter opp følgende strategier for kommuneplanens kapittel om verdiskapning og næringsutvikling:

- Samarbeide om å videreutvikle og profilere eksisterende og nye næringsarealer. Det utarbeides en felles næringsstrategi for å gjøre regionen attraktiv for et variert næringsliv. De regionale næringsområdene på Hauan og Bentsrud skal ha et spesielt fokus.
- Kommunene står sammen om å arbeide for at et nytt fengsel plasseres i 3K
- Styrke og videreutvikle Eidsfoss og «Slagene på Re» som sentrale elementer i en regional satsing på kulturbasert næringsutvikling
- Videreføre og –utvikle Holmestrands offensive satsing på by- og havneutvikling
- Styrke og videreutvikle jord- og skogbruket i regionen. Den landbruksrettede næringssatsingen videreutvikles med Revetal som utgangs- og samlingspunkt.
- 3K-regionen skal samarbeide om omdømmebygging – rettet både mot potensielle nye næringsetableringer og enkeltpersoner/befolkning for øvrig.
- Samordne offentlig/kommunal innsats, og ressurser i næringsutviklingsarbeidet

10.1.2: Verdiskaping, næringsutvikling og folkehelse

Ulikhet i helse er en av de store utfordringene nasjonale myndigheter trekker fram i «Folkehelsemeldingen» (St. meld 34) som ble lagt fram i mai 2013. En rekke studier bekrefter at personer som ikke er i arbeid, får en dårligere helse enn de som er i arbeid. Jo lenger en er utenfor arbeidslivet, jo vanskeligere er det å komme inn igjen. Aller verst er det for de yngste som av en eller annen grunn ikke får sin første jobb. Mange av disse får ikke jobb fordi de faller ut av videregående skole.

Registrerte arbeidsledige – Årsgjennomsnitt. Målt i % av arbeidsstokken

	2006	2008	2010	2012
Hele landet	2,6	1,7	2,9	2,5
Vestfold	2,6	1,8	3,2	3,0
Holmestrand	2,4	1,6	2,6	2,9
Hof	2,1	1,5	2,5	2,3
Re	1,6	1,2	2,9	2,0

Kilde: Statistikkbanken SSB, Tabell 06900

Arbeidsledigheten har vært lav i 3K som for resten av landet de siste årene. Vi ser noen forskjeller fra år til år, og fra kommune til kommune. Antallet uføretrygdede er på vei nedover, men det er fortsatt et betydelig antall mennesker som av ulike grunner ikke er en del av arbeidslivet. Aktive kommuner som pådrivere for næringsutvikling og etablering av lokale arbeidsplasser vil derfor være et av de aller viktigste satsingsområdene for en bedret folkehelse i 3K. Det vil være nødvendig å se både på utdannings/kompetansenivå på dem som faller ut, og sammensetning og struktur på næringslivet og offentlige arbeidsplasser når det skal finnes gode løsninger for å snu dette.

For personer som skal inn igjen i arbeidslivet etter å ha falt ut en periode, er det viktig at det finnes arbeidsplasser tilgjengelig. Pendling vil for noen være et ekstra hinder på veien tilbake til jobb.

10.2: Samfunns- og organisasjonsmål – verdiskaping og næringsutvikling

Samfunnsmål: Kommunene i 3K trekker til seg kompetent arbeidskraft og nyskapende virksomheter

> Organisasjonsmål: Det er til enhver tid avsatt arealer til ulike næringsformål
>
> Organisasjonsmål: De regionale næringsområdene Bentsrud og Hauan utvikles til moderne næringsklynger med et mangfold av arbeidsplasser.
>
> Organisasjonsmål: Kommunene i 3K er offensive og positive samarbeidspartnere i arbeidet med å utvikle ny teknologi rettet mot offentlig sektor.
>
> Organisasjonsmål: Næringslivet opplever kommunen som kompetente, positive, forutsigbare, serviceinnstilte og imøtekommende

Samfunnsmål: Kommunene i 3K legger til rette for å ivareta og videreutvikle eksisterende næringsliv.

Det eksisterende næringslivet er utgangspunktet for næringsutviklingsarbeidet i 3K. Det er viktig å fortsette å utvikle områder der en allerede lykkes, og der mulighetene for knoppskyting er størst. I tillegg til det, bør kommunene og næringslivet sammen vurdere om det er helt nye områder der vår region kan ha fortrinn som kan utnyttes til å skape flere arbeidsplasser. «Grønn» næringsutvikling med utgangspunkt i klimatilpasning og mer miljøvennlige løsninger på en rekke samfunnsområder er viktige globale satsinger som også vår region kan og bør være en del av. Biogass-satsingen er et eksempel på at 3Ks sterke posisjon innenfor jord- og skogbruk kan brukes til satsinger som får betydning også utenfor egen næring.

Høyskolen i Vestfold er en viktig samarbeidspartner, men kan bli enda viktigere. Her kan kommunene ha en viktig rolle som mellomledd og «kobler». Kommunenes mål på næringsutviklingsområdet bør konkretiseres og operasjonaliseres gjennom en strategisk næringsplan.

> Organisasjonsmål: Landbrukets ressurser er i bruk og oppfattes som en ressurs også for andre næringer.
>
> Organisasjonsmål: Kommunene i 3K har utarbeidet strategiske næringsplaner etter profesjonelle prosesser der næringslivet har hatt en aktiv deltakelse.
>
> Organisasjonsmål: Eksisterende næringsliv er utgangspunktet for nyetableringer og knoppskyting.
>
> Organisasjonsmål: 3K deltar i relevante samarbeidsarenaer for en styrket reiselivssatsing i Vestfold.

Organisasjonsmål: 3K har en framtidsrettet og hensiktsmessig organisering av sin nærings- og landbruksfaglige administrasjon.

Samfunnsmål: Det er bred deltakelse i arbeidslivet – ingen tapt generasjon – i 3K

Organisasjonsmål: Kommunene, andre offentlige institusjoner og næringslivet har åpne, aktive og gode samarbeidsarenaer.

Organisasjonsmål: Kommunene tar et spesielt ansvar for å legge til rette for lærlingeplasser

Organisasjonsmål: Kommunene viderefører og –utvikler arbeidet for personer som av ulike årsaker ikke kommer inn i det ordinære arbeidsmarkedet. (Sosialt entreprenørskap)

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K har en arbeidsledighet under landsgjennomsnittet

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K har et antall unge uføre (under 45 år) under landsgjennomsnittet

Samfunnsmål: 3K er en region med et bredt spekter av yrker, utdanninger og fagkompetanse

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K bidrar til at regionens næringsliv kjenner relevante FoU-miljøer, ordningene til Innovasjon Norge, Oslofjordfondet og andre relevante næringsrettede støtteordninger

Samfunnsmål: 3K er en synlig og offensiv aktør som bidrar til utvikling av vestfoldsamfunnet

Organisasjonsmål: 3K deltar aktivt og offensivt på de arenaer der næringspolitikk og –strategier utformes i Vestfold

Ny stasjon og heis i fjell i Holmestrand (Fotoanimasjon v/Arild W.Solberg, Jernbanemagasinet)

Kap. 11: Utdanning, kompetanse og rekruttering

Fotos: Widar Pedersen, Inger Christensen, Hof kommune, Pernilla S.Tronrud

Tallmateriale for dette kapitlet står i kunnskapsgrunnlaget på sidene …….

11.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk

Utdanningsnivået i de tre kommunene i 3K ligger under landsgjennomsnittet. Det er litt forskjell kommunene imellom. I 2012 hadde Holmestrand 23,9 % med høyere utdanning (tre år eller lenger). Tilsvarende tall for Re er 21,1 % og Hof 20,5 %. Til sammenligning er gjennomsnittet i Vestfold fylke 26,1% og i hele landet 29,1%.

Kommuneplanens kunnskapsgrunnlag har tatt inn beregninger på hvor mange ansatte kommunene i 3K vil trenge å rekruttere de neste ti årene. Modellen som er brukt er utviklet av Kommunenes Sentralforbund (KS), og tallene derfra er gjengitt – ikke kvalitetssikret. De gir likevel et inntrykk, og forutsatt en vekst lik SSBs middelalternativ, vil Holmestrand og Re trenge å utvide sin arbeidstokk med henholdsvis 90 og 55 personer. Modellen antyder at Hof vil ha samme, eller litt lavere, behov for ansatte i 2021 sammenlignet med 2011. KS understreker at det er kommunenes tilgang på, og forvaltning av, egen arbeidskraft, som i tillegg til deres evne til nyskaping, vil være avgjørende for om de lykkes med å levere de tjenester til den kvalitet som kreves i årene framover. Samhandlingsreformen gir nye og endrede oppgaver til kommunene, og stiller dermed krav både til økt og ny kompetanse hos de ansatte som skal utføre disse oppgavene.

I kommunenes planstrategi – og i denne kommuneplanen – er det satt et overordnet mål om 1,5% årlig vekst i befolkningen i de tre kommunene. Det ville omtrent tilsvare SSBs høyeste anslag for befolkningsframskrivinger. Skulle det målet nås, vil det føre til at behovet for ansatte – f.eks i skoler og barnehager – blir høyere enn det som antydes i kunnskapsgrunnlagets tabeller.

«Turn-over»/«utskifting» er også beregnet etter KS sin modell.

Rekrutteringsbehov for kommunene 2011 – 2021 – samlet oversikt

	Holmestrand	**Hof**	**Re**
Slutter	1590	575	1540
Må ansettes	1670	555	1595
Endring	+ 90	- 20	+ 55

Kilde: KS/Rekrutteringsmodell PAI-registereret. Forutsetter samme turnover som perioden 08-11

Utfordringene næringslivet og kommunene i 3K står overfor er de samme som bedrifter og kommuner andre steder. Det er en «kamp om hodene», både de med spesiell utdanning og generalistene. En annen utfordring er å få ungdom til å velge den utdanningen hjemkommunens næringsliv og offentlig sektor har behov for. Det er ikke alltid det behovet samsvarer med elevenes utdanningsønske.

KS modell for rekruttering viser at 3K samlet sett vil trenge å ansette 535 ny faglærte personer i helsesektoren de neste ti årene. I 2011 var det 28 elever fra de tre kommunene som valgte å starte på helsefaglig utdanning på videregående skole. Er 2011 er representativt år, vil vi med andre ord utdanne «egne» helsefagarbeidere til å dekke omtrent 50% av behovet. KS sin modell viser også en betydelig «turn-over» i de utvalgte fagområdene. Det er i denne sammenheng viktig at det satses på å beholde den kompetansen vi allerede har, i tillegg til at det skal ansettes nye medarbeidere.

11.1.1: Kommunal planstrategi

3Ks felles planstrategi setter opp følgende strategier for kommuneplanens kapittel om utdanning, kompetanse og rekruttering:

- En felles kartlegging av kompetanse i et langsiktig perspektiv. Næringslivet bør inviteres med, og dette skal resultere i en felles plan for rekruttering på kort og lang sikt.
- Omdømmeprosjekt for å vise muligheter for arbeidstakere i regionen.
- Gjøre det attraktivt og enklere å ta etter- og videreutdanning
- Bidra til å redusere frafallet i videregående skole. Øke antallet – og sikre oppfølging av – lærlingeplasser både i offentlige og privat virksomheter. Videreføre deltakelse i prosjektet «God oppvekst»

11.2: Samfunns- og organisasjonsmål – utdanning, kompetanse og rekruttering

Samfunnsmål: Alle unge fullfører yrkesrelevant utdanning

Kommunene i 3K har ligger omtrent på landsgjennomsnittet når det gjelder frafall i videregående skole. For å få elver til å fullføre videregående skole er det viktig at de får adgang til utdanningsløp de finner givende og interessant. Samtidig er det svært viktig å ikke utdanne til arbeidsledighet. God kontakt mellom skoleverk, næringsliv og utdanningsinstitusjoner/høyere utdanning vil være med på å sikre kunnskap om rekrutteringsbehov både i privat og offentligsektor, og bidra til at skoleverket prioriterer sine ressurser riktig.

Organisasjonsmål: Kommunens behov er godt kjent i utdanningsinstitusjonene

Organisasjonsmål: Det er god kontakt – og gjensidig utveksling av informasjon – mellom skoleverket, næringslivet og høyere utdanning.

Samfunnsmål: Kommunene i 3K er attraktive bokommuner for mennesker med varierte utdanninger og yrker.

3K skal oversikt over tjenesteområder som er «smalere» enn en kommune kan ta alene, eller der det er få brukere i den enkelte kommune. På disse områdene kan det være fornuftig å finne løsninger sammen, framfor å ha små stillinger hver for seg. Dette gjelder særlig innenfor helsesektoren, der det etter hvert stilles krav om spesialkompetanse den enkelte kommune vil slite med å ha (og beholde)

Organisasjonsmål: Kommunene og næringslivet rekrutterer medarbeidere med relevant og oppdatert kompetanse.

Organisasjonsmål: Det er attraktivt å jobbe i omsorgsyrkene i 3K

Organisasjonsmål: Det er lite gjennomtrekk i stillingene i kommunene

Organisasjonsmål: 3K samarbeider for å øke kompetanse og robusthet innenfor sitt tjenestetilbud.

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K har opplegg og rutiner for å inkludere inn- og tilbakeflyttere.

Samfunnsmål: Alle bidrar i samfunnet etter egne forutsetninger

Organisasjonsmål: Kommunen som inkluderende arbeidsgiver legger til rette for bred deltakelse i yrkeslivet.

Samfunnsmål: Utdanningsnivået i 3K er på landsgjennomsnittet – både for høyere utdanning og fagbrev.

Organisasjonsmål: Kommunene bidrar i arbeidet med å få flere til å fullføre videregående skole

Kap. 12 Helse – livskvalitet – livsfaser

Fotos: Hof kommune, Pernilla S.Tronrud, Vidar Pedersen, Inger Christensen

Tallmateriale for dette kapitlet står i kunnskapsgrunnlaget på sidene …….

12.1: Nåstatus og viktige utviklingstrekk

Beskrivelsen av status og utviklingstrekk i befolkningens helsetilstand er i hovedsak hentet fra Folkehelseinstituttets kommuneprofiler fra januar 2013. Alle tall og tabeller fra disse profilene er innarbeidet i kommuneplanens kunnskapsgrunnlag. Folkehelseprofilene erstatter de tidligere «levekårsindekser» som hadde store metodemessige svakheter. Folkehelseprofilene ble utarbeidet for 2011 første gang, og gjentatt i 2013 – da i hovedsak med tall fra 2012. Folkehelseinstituttet har gjort noen endringer i undersøkelsen fra 2011 til 2012, noe som er en svakhet. Nytteverdien av disse profilene vil øke fra år til år, når en i tillegg til informasjon om gjeldende år, kan se utvikling over tid.

Den store helsereformen «Samhandlingsreformen» har fått – og vil få – stor betydning for kommunen. Denne kommuneplanen har tatt dette inn i sine mål og vurderinger, men det kan hende at det her vil bli endringer som kommer raskere enn en kommuneplanprosess rekker å fange opp. Utførelsen av de tjenestene som samhandlingsreformen pålegger kommunene å yte, betinger både økt kapasitet og høyere kompetanse, og de årlige gjennomgangene av kommuneplanens handlingsprogram vil være viktige når en vurderer om kommunene klarer å følge opp slik en ønsker her.

Tallmaterialet som presenteres i kommuneplanens samfunnsdel viser «øyeblikksbildet». Noen av de områdene som måles endrer seg fra år til år, og tallene kan dermed komme til å vise et foreldet bilde av situasjonen. Som bakgrunn fra kommuneplanarbeidet er det utarbeidet et omfattende statistikkgrunnlag. Dette er et dokument som skal bli oppdatert jevnlig, og være korrektivet for eventuelle tallopplysninger som har blitt for gamle i kommuneplanens hoveddokument.

12.1.1: Holmestrand

Folkehelseprofilen for Holmestrand viser at flere av befolkningens helseutfordringer kan knyttes direkte til sammensetningen av befolkningen. Holmestrand har et større antall eldre og «eldste eldre» enn landsgjennomsnittet, noe som vises i folkehelseprofilene. Diabetes, muskel- og skjelettplager og høyt blodtrykk er områder der det målinger høyere enn gjennomsnittet. Som for de andre to kommunene i 3K er det også urovekkende tall for psykiske lidelser, og som for Hof, er det et større antall uføretrygdede mellom 18- og 44 år enn i fylket og landet for øvrig. Det samlede antallet uføretrygdede i Holmestrand faller kraftig fra 2012 til 2013. En viktig forklaring på det er at «46-generasjonen» - det store fødselstallet i fredsåret 1946 – fyller 67 år i løpet av 2013, og går over på alderstrygd.

De problemområdene som kommer fram av folkehelseprofilene preget også levekårsindeksene de siste årene den ble utarbeidet. Holmestrand hadde ca. 460 personer over 80 år i 2012. Dette antallet vil være omtrent dobbelt så stort i 2030, og det er dermed grunn til å forvente en økning i antallet demente og øvrig pleietrengende. I Stortingsmelding 25 «Morgendagens omsorg» pekes det i tillegg på at det vil være store omsorgsutfordringer knyttet til personer under 67 med behov for omfattende helse- og omsorgstjenester i årene framover.

Antall personer over 80 år – framskrevet etter MMMM-alternativet

Personer over 80 år	**2013**	**2020**	**2030**
Holmestrand	166/308	210/314	382/509
Hof	55/88	48/76	105/144
Re	135/190	145/188	258/322

Kilde: SSB Tabell 09482 – Framskrevet folkemengde etter kjønn og alder

Holmestrand har en befolkning med lavere utdanningsnivå enn landsgjennomsnittet. Folkehelsemeldingen og annen forskning peker på sammenhengene mellom lav utdanning og redusert helse, og i kapitlene om utdanning/kompetanse og om barn og unge er dette gjennomgått grundigere.

På den positive siden er flere av tallene fra skolen i Holmestrand i folkehelseprofilen. Det er få av 10-klassingene som oppgir at de utsettes for mobbing, og 84% av elevene i ungdomsskolen sier at de trives på skolen. Resultatene fra undersøkelsen «Ung i Vestfold» bekrefter dette inntrykket, med over 90% av elevene som oppgir at de trives på ungdomsskolen. Samtidig viser ungdomsundersøkelsen at 12% av elevene oppgir å ha blitt mobbet en eller flere ganger de siste 14 dagene. Folkehelseprofilen viser et relativt stort frafall i videregående skole i årene 2009-2011. Her er det imidlertid en del svingninger fra år til år, og tall over et lengre tidsrom kan vise litt andre resultater.

Holmestrand scorer bedre enn landsgjennomsnittet på følgende områder:

- Andelen personer i husholdninger med lav inntekt er færre enn i landet som helhet
- Andelen personer tilknyttet vannverk med tilfredsstillende prøver er høyere enn i landet for øvrig.
- Andelen eldre over 80 år er ikke entydig forskjellig fra landsgjennomsnittet
- Andelen med hjerte- og karsykdommer er lavere enn i fylket og landet for øvrig.

Grønnsaksmarked på Reidvintunet (Foto: Inger Christensen)

12.1.2: Hof

I Hof er det enkelte utslag på noen områder på folkehelseprofilen – både i positiv og negativ retning, selv om hovedinntrykket er at målingene ligger like rundt landsgjennomsnittet. Uføretrygdede mellom 18 og 44 år, andel innvandrere og psykiske lidelser er de viktigste på den negative siden. Tallene for andelen 10.klassinger som oppgir å oppleve mobbing på skolen viser negative tall, mens «Ung i Vestfold» - som antagelig er en grundigere undersøkelse - viser at under 10% sier at de har opplevd å bli mobbet siste fjorten dager. Røyking, overvekt og frafall i videregående skole er ikke

vesentlig annerledes enn i landet for øvrig, mens andelen med høyere eller fagutdanning er noe lavere enn gjennomsnittet. Områdene der det er positive målinger er:

- Andelen enpersons-husholdninger er lavere enn gjennomsnittet
- Andelen med lav inntekt er som de andre to kommunene i 3K, lavere enn i landet for øvrig
- Det brukes mindre kolestrolsenkende medisiner enn gjennomsnittet
- Dødelighet pga KOLS og lungekreft viser en nedadgående tendens

12.1.3: Re

Det er få områder der det «lyser rødt» i folkehelseprofilen for Re. Tvert imot er det en rekke av måltallene som tilsier at folkehelsa er bedre i Re enn i sammenlignbare kommuner i Vestfold og landet for øvrig. Det er fem områder som trekkes fram som positive trekk ved Re-samfunnet i oppsummeringen av profilen:

- Andelen eldre over 80 år er lavere enn i landet som helhet
- Andelen en-personshusholdninger er lavere enn andelen i landet
- Andelen personer i husholdninger med lav inntekt er lavere enn i landet som helhet.
- Andelen barn med enslige forsørgere er lavere enn i landet som helhet.
- Røyking ser ut til å være et mindre problem enn i landet som helhet, vurdert etter andelen gravide som røyker ved første svangerskapskontroll.

Der det er urovekkende tall fra folkehelseprofilen for 2013 er på områdene som omfatter psykiske lidelser, muskel- og skjelettsykdommer og høyt blodtrykk. Folkehelseprofilen viser ikke spesielt negative tall for mobbing, mens tallene fra «Ung i Vestfold» viser at 16% av elevene i ungdomsskolen oppgir å ha vært mobbet de siste fjorten dager. Dette er høyere enn gjennomsnittet i fylket som er på 12%.

Funnene i folkehelseprofilen for Re stemmer godt overens med det bildet en kunne vente å finne i en kommune med så relativt ung befolkning som Re har. Samtidig er det viktig å være klar over at på flere av de områdene der kommunen i dag scorer positivt, vil det bli endringer i årene framover. At antallet personer over 80 år vil øke, er naturlig – og et tegn på at levealderen stiger, samtidig som det vil gi noen utfordringer for kommunen. Antallet enpersons-husholdninger er altså lavere enn landsgjennomsnittet, men når husholdningene deles inn etter antallet beboere er dette den største gruppa også i Re, og den øker mest. (Kilde Kunnskapsgrunnlaget side 26)

12.1.4: Kommunal planstrategi

3Ks felles planstrategi setter opp følgende strategier for kommuneplanens kapittel om helse, livskvalitet og livsfaser:

- Samordnet innsats for bedret folkehelse
- Videreføre og styrke det pågående arbeidet med samhandlingsreformen. Styrke samarbeidet på områdene rusomsorg, barnevern, sosial boligbygging, eldreomsorg, demens, grønn omsorg, kriminalitetsforebyggende tiltak og psykisk helsearbeid.
- Videreføre samarbeidet om miljørettet helsevern
- Felles satsing på tilbud innen ressurskrevende tjenester

12.1.5: Rus og rusomsorg

Misbruk av rusmidler og doping er ikke bare et problem for den enkelte, men utvikler seg ofte til et problem også for pårørende og samfunnet rundt. Rusforebyggende arbeid blant ungdom er viktig, og må prioriteres. Skole, barnevern, politi og helsetjenester har alle ansvar både for forebygging og tiltak når misbruk oppdages. Rusproblemer er ofte bare en del av bildet, der psykiske lidelser, mangel på arbeid og bosted er andre stikkord. Dette er et fagfelt der tverrfaglig samarbeid må stå sentralt. Samtidig er rusomsorg et fagfelt som krever spesialisert kompetanse, og i så måte et aktuelt område for samarbeid over kommunegrensene.

2013-tallene fra Ungdata-undersøkelsen viser at stadig færre ungdommer også i kommunene i 3K tester ut illegale rusmidler.

12.1.6: Eldreomsorg

Andelen eldre i befolkningen øker i alle tre kommuner i 3K. Økende levealder betyr ikke at alle er friske helt til de dør. Med økende levealder følger også plager, sykdom og pleiebehov for en betydelig gruppe – og over lang tid. Det krever en satsing på tverrfaglig rehabilitering og hjelp til selvhjelp både hjemme og på institusjon. Pårørende yter ofte en betydelig innsats innenfor omsorgssektoren. Kommunene ønsker å legge til rette for at eldre kan bo hjemme lengst mulig. I en situasjon hvor pårørende havner i en omsorgssituasjon, må kommunen bidra med veiledning og avlastning, slik at den pårørende fortsatt kan bidra med sin innsats. Demente utgjør en stadig større pasientgruppe. Kommunene vil yte tidlig innsats i form av dagsentertilbud og andre aktiviteter i forebyggende øyemed.

12.2 Ulikhet i helse

Hvis økende levealder er et tegn på helsetilstanden i befolkningen, så tyder utviklingen på at vi samlet sett får en stadig bedre helse. Går en litt bak tallene, ser en imidlertid at helse ikke er likt fordelt i befolkningen, og f.eks levealderen er forskjellig for grupper målt etter bosted, utdanning og deltakelse i arbeid, i tillegg til kjønn. Folkehelseloven pålegger kommunene å ha oversikt over hva som skaper disse ulikhetene, analysere og forstå sammenhengene og gjennomføre tiltak for å skape større likhet. Kommunen skal fremme helse og forebygge sykdom – både for enkeltindivider og for grupper. I kommuneplanens innledende kapitler er det redegjort for hvordan ny folkehelselov pålegger hele kommuneorganisasjonen ansvar for folkehelsa, der det tidligere var helsetjenesten som var utpekt som hovedansvarlig.

Folkehelsemeldingen som ble lagt fram i mai 2013 understreker at det på en lang rekke områder, er en sammenheng mellom utdanningsnivå og helse. Det kan tenkes at noen av resultatene på 3Ks folkehelseprofiler kan forklares med regionens relativt sett lave utdanningsnivå. Folkehelsemeldingen viser ikke bare til et skille mellom dem som har utdanning og arbeid, og dem som ikke har – det måles også økende positive effekter, jo lenger utdanning og høyere lønn en har. Motsatt øker de negative konsekvensene, jo lenger en person er utenfor utdannings- og arbeidsliv. Generelle tiltak for å utjevne økonomiske og sosiale forskjeller står derfor sentralt i denne stortingsmeldingen.

I denne kommuneplanen er det satt offensive mål for at alle skal gjennom yrkesrettet utdanning. Settes det inn tiltak for å få flere/alle gjennom utdanning og inn i arbeid, vil det derfor være av stor betydning for å jevne ut forskjeller, og styrke den samlede folkehelse.

- Forebygging av frafall i videregående skole er et viktig satsingsområde. De som ikke kommer igjennom videregående skole enten med fagbrev eller ved å få adgang til høyere utdanning, vil slite med å komme inn i arbeidslivet i fortsettelsen.

- Kommuneplanens kapittel om næringsutvikling og verdiskaping understreker at kommunene må ha et aktivt næringsutviklingsarbeid, slik at det skapes lokale, og tilgjengelige, arbeidsplasser..
- Mestring og trivsel i grunnskolen legger grunnlaget for å komme igjennom videregående skole, og gode barnehager betyr større sjanse for å lykkes og trives i grunnskolen.
- Psykiske lidelser er en økende utfordring i Holmestrand, Hof og Re. Det er viktig å ha oppdaterte planer og å styrke kompetansen på fagområdene rus og psykiatri i kommunehelsetjenesten. Kompetente medarbeidere i barnehage og skole er avgjørende for å kunne gripe tidlig inn overfor barn som er i ferd med å utvikle psykiske problemer.
- Møteplasser i nærmiljøet – for å oppleve kultur, idrett eller å treffe andre mennesker over en kopp kaffe, kan ha betydning for den psykiske helse. Slike møteplasser kan kommuneplanen bidra til å etablere.
- Rusavhengighet er overrepresentert i grupper med lav utdanning og inntekt. Rusproblemer fører også til at mange faller ut av arbeidslivet, og mennesker med rusproblemer utgjør opp mot 60% av alle bostedsløse. (Kilde: St.meld 30 – 2011/12) I Holmestrand har de siste årene sett at det er en økning i behovet for tjenester for rusavhengige og bostedsløse. Fylkesmannen i Vestfold gjennomførte i 2013 undersøkelsen «Tiltak for personer med rusmiddelavhengighet i Vestfold». Denne undersøkelsen viser at mangel på tilrettelagt bolig er en viktig hindring i arbeidet overfor personer med rusmiddelavhengighet.
- Forebyggende tiltak for bedret folkehelse kan rettes mot grupper med særlig høy risiko, eller mot befolkningen som helhet. Kommuneplanen ønsker å initiere både generelle og mer målrettede tiltak. Tiltak som i utgangspunktet retter seg mot alle, men der effekten er størst der den trengs mest, må prioriteres. Eksempler på dette er fysisk aktivitet i barnehage- og skolehverdagen.

12.2.1: Frivillig sektor

Kommunene i 3K ser på samspillet med frivillige som svært viktig for å løse en rekke behov innenfor helse, oppvekst, omsorg og kultur. Frivillig innsats har en verdi i seg selv, både fordi den aktiviserer den enkelte, samtidig som den bidrar til sterkere og tryggere lokalsamfunn.

12.3: Samfunns- og organisasjonsmål – helse, livskvalitet og livsfaser

Samfunnsmål: Kommunen bidrar til ivaretakelse av egen helse

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K har et bredt tilbud av idrettsanlegg, svømmehall, løypenett, sykkel- og gangstier, og støtter opp om både organiserte og uorganiserte tilbud

Organisasjonsmål: Kommunene bidrar til et aktivt sosial- og kulturliv som får innbyggerne i alle aldre til å engasjere seg i lokalsamfunnet.

Organisasjonsmål: Kommunene bruker skolen og barnehagene som motivasjons- og læringsarena for helsefremmende og forebyggende arbeid. (Holdningsskaping, rus, tobakk, kosthold, fysisk aktivitet osv.)

Organisasjonsmål: Kommunene legger til rette for at alle barn går (deler eller hele) veien til og fra skolen.

Samfunnsmål: I 3k-kommunene er det et tilstrekkelig antall universelt utformede boliger for alle.

Organisasjonsmål: Kommunen sørger for tilgjengelige arealer for ulike botilbud gjennom fortetting og etablering av nye boligområder.

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K har etablert et effektivt samarbeid om boligsosial handlingsplan og felles boligkoordinator

Samfunnsmål: I 3K kan eldre bo hjemme så lenge de ønsker

Organisasjonsmål: Kommunen utvikler og tilrettelegger tjenestetilbudet både i og utenfor hjemmet, f.eks ved hjemmerehabilitering

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K er framtidsrettede og oppdatert på bruk av ulike løsninger innenfor velferdsteknologi og boligtilpasning

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K har oppdaterte demensplaner, og et aktivt forebyggende arbeid rettet mot demens.

Samfunnsmål: 3K har et godt og kjent tjenestetilbud

Organisasjonsmål: Kommunene har gode og oppdaterte informasjonstjenester på nett.

Organisasjonsmål: Kommunene har oppdaterte og gode hjemmesider der søknader og tjenester kan sendes/bestilles og besvares

Organisasjonsmål: Kommunens tjenester er beskrevet i service/tjenesteerklæringer som realistisk beskriver tilbudet. Det gjennomføres jevnlig brukerundersøkelser for å sjekke hvor fornøyde innbyggerne er med tilbudet.

Organisasjonsmål: 3K samarbeider om å styrke kompetansen innenfor psykiatri og rusfeltet i kommunehelsetjenesten.

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K søker aktivt et samarbeid over kommunegrensene om legevakt, øyeblikkelig hjelp og lokalmedisinske tjenester.

Fra utstillingen «Til Elise» på Eidsfoss 2013

Foto: Inger Christensen

Kap. 13: Barn og unge, opplærings- oppvekstmiljø

Fotos: Widar Pedersen, Hof kommune, Inger Christensen

Tallmateriale for dette kapitlet står i kunnskapsgrunnlaget på sidene …….

13.1: Nåstatus, viktige utviklingstrekk og utfordringer

I 2012 utgjorde aldersgruppa 0-19 år 23,6% av befolkningen i Holmestrand. Tilsvarende tall for Hof var 25,6% og Re 27 %. Antallet barn og unge er med andre ord markant større i Re enn i Holmestrand. Andelen barn går ned i befolkningsframskrivingene for alle tre kommuner.

13.1.1: Kommunal planstrategi

3Ks felles planstrategi har ikke et eget avsnitt om barn og unge, men har hatt dette temaet plassert under avsnittet om «livsfaser». De strategiene som er satt opp med betydning for dette kapittelet i kommuneplanen er:

- Styrke samarbeidet på områdene rusomsorg, barnevern, sosial boligbygging, grønn omsorg, kriminalitetsforebyggende tiltak og psykiatri
- Bidra til å redusere frafallet i videregående skole. Øke antallet – og sikre oppfølging av – lærlingeplasser både i offentlig og private virksomheter
- Videreføre deltakelsen i prosjektet «God oppvekst»

13.1.2: Barnehager og skoler

Hof har høyeste barnehagedekning av de tre kommunene. Samtlige barn i alderen 1-5 år får tilbud om barnehageplass i kommunen, selv om enkelte må ta imot plass på en annen barnehage enn sitt førsteønske. I Holmestrand er det i praksis full dekning i alderen 3-5 år, mens dekningen i alderen 1-3 i 2011 lå på 82%. Re har det laveste antallet registrerte barnehagebrukere i de tre kommunene, med 75% dekning i alderen 1-3 år og 93% for gruppa fra 3-5 år. Tallene bekreftes av netto driftsutgifter pr. innbygger til barnehager i de tre kommunene, der Hof ligger høyeste og Re lavest. Det er et tett samarbeid mellom de kommunale og private barnehagene. Barnehagene følger statlig pedagognorm.

Elevene i 3K går ut av ungdomsskolen med grunnskolepoeng omtrent som fylket for øvrig. Alle elevene går direkte over fra ungdomsskolen til videregående skole, mens ulike undersøkelser gir litt forskjellige tall for hvor mange som fullfører videregående skole. I kommunenes folkehelseprofiler sies det for alle tre kommunene at antallet som fullfører videregående er som landsgjennomsnittet, mens en undersøkelse i Vestfold som følger et kull gjennom fem år, har vist at det er store forskjeller skolene imellom. Frafallet fra Re videregående skole er klart lavere enn andre skoler i fylket. I det kullet som er fulgt har 65,2% av eleven fra Re fullført med bestått eksamen, mot bare 40.2% fra Hof. Resultatet for Holmestrand er at 56,1% av elevene fullførte.

Foto: Pernilla S.Tronrud

13.1.3: Barnevern

Det er en markant forskjell mellom de tre kommunene både når det gjelder hvor mange barn som er på ulike tiltak gjennom barnevernet, og hvor store beløp som brukes på denne sektoren. Re ligger klart høyere enn de andre to. Re har også en større barnepopulasjon enn Hof og Holmestrand. Dette er antagelig en av forklaringene på forskjellene. Det er aktuelt å se på om en annen forklaring er knyttet til hvor tidlig en iverksetter tiltak i de tre kommunene.

Barnevernet er et fagfelt der det er behov for spesialisert kompetanse. Rettsikkerhetshensyn for brukere, pårørende og ansatte gjør at det forekommer saker der saksbehandlere fra andre kommuner må bistå kommunenes egne folk. På denne bakgrunnen arbeides det våren 2014 med å få på plass et samarbeid der Re blir vertskommune for barnevernstjenesten også i Hof. Det er varslet endringer i barnevernet fra statlige myndigheter i inneværende stortingsperiode, noe som kan komme til å få betydning også i Holmestrand, Hof og Re.

13.1.4: Helsestasjoner

3K har gode tilrettelagte helsestasjoner der skolehelsetjenesten er en viktig del. Flere av skolene har besøk av helsesøster hver uke, mens andre får besøk jevnlig, men noe sjeldnere. Dette skal være et lavterskeltilbud for barn og unge både når det gjelder fysisk og psykisk helse. Svarene fra ungdata-undersøkelsen tilsier at ungdom i 3K er godt kjent med at det finnes en skolehelsetjenesten, og et betydelig antall benytter seg også av den.

13.1.5: Integrering av flyktninger

I 3K tar både Holmestrand og Re imot flyktninger hvert år. Hof har ikke fått noen henvendelse fra statlige myndigheter om å bosette flykninger, og har derfor heller ikke gjort det. I Re tas det inn fra 10-15, i Holmestrand siste år var tallet 8 + en forholdsmessig andel enslige, mindreårige flyktninger. Re har et flyktninge- og innvandrerkontor, i Holmestrand er det NAV i samarbeid med bosettingsansvarlig for enslige mindreårige flyktninger som har ansvaret for dette.

13.1.6: Ungdata – resultater fra undersøkelsen «Ung i Vestfold» 2013

Ungdomsundersøkelsen «Ung i Vestfold» ble gjennomført i alle kommuner i Vestfold våren 2013. Over 8700 elever på ungdomsskolen og videregående skole har svart på spørsmål om trivsel i nærmiljøet og på skolen, helse, fritid, venner og familie, risikoadferd og rus. Flere av spørsmålene ungdommene har svart på, berører flere av målene i kommuneplanen, og er referert her.

- Det er høy grad av tillit mellom ungdom og foreldre i Vestfold. Både på ungdomsskolen og videregående oppgir over 90% av elevene at de stoler på foreldrene, og at foreldrene stoler på dem.

- Når ungdommene har et personlig problem, oppgir de fleste (90%) at de vil snakke med en venn om det, men 88% sier også at de kan snakke med mor, 78% med far. Ungdommene oppgir i mindre grad at de vil snakke med hjelpetjenestene. De helsetjenestene ungdommene i så fall vil henvende seg til, er lærer eller helsesøster. Få oppgir at de vil henvende seg til politi, barnevern eller utekontakt med et personlig problem.

- 73% av ungdommene sier at de trives i nærmiljøet sitt. På oppfølgingsspørsmål om de også kunne tenke seg å bo i sitt nåværende nærmiljø hvis de en gang får barn, er det skiller kommunene i mellom. Andebu har flest ungdommer som vil la egne barn vokse opp i sitt nåværende nærmiljø (80%), mens Holmestrand er lavest på denne rangeringen med bare 57% som svarer ja. I Re svarer 63% ja, og i Hof 61%.

- Hele 94% av ungdomsskoleelevene svarer at de trives svært eller nokså godt på skolen sin. På spørsmålet om de er fornøyd med skolen sin, spriker svarene mer. I Hof svarer 74% at de er fornøyd med skolen sin – og det gir flest fornøyde i fylket. Holmestrand scorer også høyt med 69%. Re er nederst på denne lista med bare 43% som er fornøyd med ungdomsskolen sin. I den forbindelse viktig å understreke at dette gjelder de bygningsmessige sidene ved skolen.

- Ungdomsskoleelevene kjeder seg på skolen. 60% av 8.klassingene sier at de gjør det, og antallet stiger de tre årene på ungdomsskolen, for så å reduseres igjen i videregående skole.

- I landet som helhet svarer 75% av elevene i ungdomsskolen at de bruker en halv time eller mer på lekser hver dag. I Vestfold er gjennomsnittet på 70%. Det er store forskjeller kommunene imellom i 3K her, med 84% i Hof som sier de leser lekser en halv time eller mer, mot 58% i Re. Holmestrand ligger på landsgjennomsnittet med 74%. Flertallet av ungdommene oppgir at foreldrene følger opp skolegang og lekser i ungdomsskolen, mens det er færre som følger opp tilsvarende i videregående skole.

- For å forsøke å vite noe om holdningen til det å gå på skole, har ungdommene blitt bedt om å svare på om de heller ville ha jobbet – hvis de hadde fått en jobb nå. I ungdomsskolen svarer 38% av re-elevene at de ville jobbet, 37% i Hof og 34% i Holmestrand. Holmestrand har færrest som vil jobbe, og Andebu og Lardal flest med henholdsvis 49 og 46%. Når elevene kommer over i videregående skole, synker antallet som ville foretrukket å jobbe.

- I Vestfold er 62% av ungdommene medlem av et lag eller forening. Kommunene i 3K ligger omtrent på gjennomsnittet i fylket med 67% i Hof, 62% i Holmestrand og 61% i Re. Omtrent samtlige (fra 96 til 99%) oppgir at de har brukt internett minst en gang siste uke. «Gjort noe sammen med mor og far» får positive svar fra 30 til 40% litt avhengig av årsklasse og kjønn.

- Ungdomsundersøkelsen har et stort kapittel om helse og trivsel, og stiller spørsmål om ungdommene bekymrer seg mye, føler at alt er et slit, har søvnproblemer, er ulykkelige/deprimerte, har følt seg ensomme eller vært sinte og agressive. Det ser ut at til det er det å bekymre seg mye, som er problemet flest har. Over 40% i 10.klasse og første videregående oppgir at de bekymrer seg veldig eller ganske mye. Jenter ser ut til å være mer plaget av depressive tanker enn gutter, og over halvparten av jentene oppgir at de har bekymret seg mye for ting den siste uka, mot 24% av guttene.

- Som eneste kommune i 3K har en i undersøkelsen i Re kommune stilt spørsmål om selvmord og selvskading. 16% av guttene og 38% av jentene oppgir at de har forsøkt å skade seg selv og 6 % av guttene og 15% av jentene svarer at de har forsøkt å ta sitt eget liv. Tønsberg kommune gjennomførte sin ungdomsundersøkelse omtrent et år før resten av fylket, og hadde også med disse spørsmålene. Resultatene av undersøkelsen der er ikke ulik tallene fra Re. Dette er urovekkende høye tall både for selvskading og selvmordstanker. Re kommune har startet et arbeid der ungdommene selv har en sentral rolle for å finne årsaker bak tallene, og komme fram til måter å forebygge og hjelpe.

- Et av resultatene i undersøkelsen som peker i mer positiv retning er at rundt 80% av elevene er enige i påstanden «jeg er svært fornøyd med hvordan jeg er». Guttene er aller mest fornøyd – hele 90% av dem gir positivt svar på spørsmålet, mot 71% av jentene.

- Samlet for Vestfold svarer 88% av elevene i ungdomsskolen og 92% i videregående skole at de aldri, eller nesten aldri, blir mobbet. Her er det forskjeller kommunene imellom.

- I Re svarer 16% av elevene at de har opplevd å bli mobbet de siste fjorten dagene. Tallene for Holmestrand er 12% og Hof 9%.

- Den vanligste aktiviteten for de unge er å trene eller trimme på egen hånd. Over 70% av ungdomsskoleelevene gjør dette minst 1-2 ganger i uka, mens tallet synker til 65% blant elevene i videregående
- Det er stor variasjon kommunene i mellom når elevene blir spurt om de har benyttet seg av skolehelsetjenesten 1-2 ganger det siste året. I Holmestrand svarer 31% ja til det, mot 27% i Re og 19% i Hof.
- Det er bare et lite mindretall av skoleelevene i Vestfold som røyker regelmessig. I underkant av 4% i ungdomsskolen og 8 % av elevene i videregående oppgir å røyke oftere enn en gang i uka.
- Det er også et lite mindretall i 8. og 9.klasse som sier at de drikker alkohol 1-3 ganger eller fler pr. måned. Dette stiger relativt kraftig fra 9. til 10.klasse og fra 10. klasse til videregående. På ungdomsskolen er det ikke store forskjeller mellom gutter og jenter, mens det i videregående er klart flere jenter enn gutter som drikker alkohol.
- Undersøkelsen bekrefter at det er et mindretall av ungdommene som eksperimenterer med illegale rusmidler, og at tendensen er at bruk av narkotika i så unge år, går nedover. Det er gjennomgående flere gutter enn jenter som oppgir å ha blitt tilbudt illegale rusmidler.

13.1.7: Viktige utfordringer

Enkelte barn utvikler problemer tidlig i livet. Det er stor forskjell på barns utviklingsnivå når de starter i barnehagen, og mange mangler grunnleggende ferdigheter som er nødvendige for å kunne lære. Problemene forplanter seg gjennom hele utdanningsløpet fra barnehage og skole og over i yrkesaktiv alder. Tidlig innsats og målrettede tiltak er måten kommunen må møte disse utfordringene på – dette er viktig forebyggende folkehelsearbeid.

Mange unge står utenfor ordinært arbeidsliv, og har heller ikke gjennomført en ordinær utdanning. Dette vises igjen i statistikkene over unge uføre, unge sykemeldte og unge på avklaringspenger hos NAV. Det observeres også oftere at det blir større forskjeller på barn/unge fra ressurssterke og mindre ressurssterke familier. Problemer kan selvsagt oppstå for barn uansett familiebakgrunn, men det ser ut til å være store forskjeller i hvordan problemene møtes, og hvilke konsekvenser de får for den enkelte. Funnene fra fagpersonell i 3K bekrefter med andre ord folkehelsemeldingens understrekninger av at barn og unge som vokser opp i familier med lav sosial status (lav inntekt, foreldre med lav eller ingen utdannelse) har større helseproblemer og møter langt flere utfordringer i sin oppvekst enn andre barn. Sosiale ulikheter forsterkes og «reproduseres».

Folkehelseprofilene er et mål på levekårsforhold i en kommune. Det er viktig å understreke at de forholdene en ser beskrevet i disse profilene for samfunnet som helhet, spesielt de som viser ulikhetene i helse, gjenspeiles direkte i utfordringer for barn og unge. Kommunene har ansvar for en rekke tjenester for barn og unge, og må ha en aktiv holdning til å bruke disse for å utligne forskjeller og møte utfordringer.

Frivillige organisasjoner og enkeltpersoner kan gjøre en forskjell i barns liv. For at de skal få spille denne rollen, må kommunen og andre offentlige instanser være bindeledd og bidra til at de som trenger støtte kommer i kontakt med dem som kan gi det.

13.2: Prioriterte utviklingsområder

Utviklingsområdene vi vil konsentrere oss om i kommuneplanens kapittel for barn og unges oppvekst er derfor disse:

- Foreldrerollen – veiledning for foreldre – oppdragelse og oppfølging

- Tverrfaglig samarbeid – dvs. mellom barnehage, skole, helsestasjon, psykisk helse, PPT og barnevern, samt på overgangene mellom de ulike nivåene i opplæringsløpet.
- Helsefremmende og forebyggende arbeid – viktig å våge å identifisere også «vanskelige» områder som f.eks unge mødre/fedre og barn i familier med rusproblemer. Tidlig inngripen når det er behov for det.
- Barn og unge må styrkes og støttes slik at de får livsmot og økt robusthet til å takle motgang.
- Det må legges til rette for aktiviteter som inkluderer alle, slik at forskjeller barn imellom kan utjevnes.
- Aktiv kartlegge barn og unges oppvekstvilkår for å identifisere presise satsingsområder i årene framover. Kommunene i 3K ønsker å være oppdaterte og åpne for å ta i bruk nye virkemidler for å løse utfordringer nå og i årene framover.

13.3: Samfunns- og organisasjonsmål – barn og unge, opplæring- og oppvekstmiljø

Samfunnsmål: Barn i 3K som begynner på skolen har gode sosiale ferdigheter, er selvstendige og motiverte for å mestre skolehverdagen

Organisasjonsmål: Kommunene i 3K gir systematisk foreldreveiledning fra barnet er født og gjennom barnehage og skole. Helsestasjonen har en viktig rolle, og er spesielt opptatt av de barna som ikke går i barnehage.

Organisasjonsmål: Det arbeides målrettet og systematisk i barnehagen og skolen slik at alle barn får utviklet sine styrker og ferdigheter.

Organisasjonsmål: Funksjonshemmede barn har god oppfølging i barnehage og skole, gjennom individuelle planer og kompetente voksne.

Organisasjonsmål: Kommunene legger til rette for gode sosiale møteplasser der foreldre kan utveksle erfaringer fra foreldrerollen.

Fotos: Widar Pedersen

Samfunnsmål: Alle ungdommer og unge voksne i 3K er i positiv aktivitet gjennom skole eller arbeidsliv

Organisasjonsmål: Barn og unge blir anerkjent og får utviklet sine styrker gjennom hele utdanningsløpet.

Organisasjonsmål: Alle barn og unge i 3K får utviklet gode, grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning

Organisasjonsmål: Alle barn og unge i 3K får tilstrekkelig sosial ferdighetstrening og fysisk aktivitet

Organisasjonsmål: Rådgivingstjenesten i 3K holder høy faglig standard, og bidrar til å sikre at elevenes valg av utdanningsløp blir riktig. Veiledning skal starte tidlig i utdanningsløpet.

Organisasjonsmål: Det er tilpassede tiltak i kommunene/3K som følger opp ungdom som ikke er i vanlig skole eller arbeid

Organisasjonsmål: 3K har utviklet et godt samarbeid skole – lokalt næringsliv

Samfunnsmål: Elevene har et likeverdig skole- og barnehagetilbud der alle er del av det faglige og sosiale fellesskapet.

I alle tre kommuner i 3K er det lagt vekt på å utarbeide standarder og rutiner som skal bidra til å sikre at skoletilbudet likeverdig i alle deler av kommunen.

Organisasjonsmål: De faglige resultatene i skolene ligger over landsgjennomsnittet

Organisasjonsmål: Skolene og barnehagene har god pedagogisk og faglig kompetanse

Organisasjonsmål: Skolene og barnehagene i 3k/kommunen opptrer som «lærende organisasjoner» - i betydningen at god praksis og økt læringsutbytte er viktige temaer i kollegiale drøftinger.

Organisasjonsmål: Skoler og barnehager i 3K/kommunen er mobbefrie opplæringsmiljøer

Alternativt:

Organisasjonsmål: Barn og unge opplever vennskap, trivsel og inkludering i barnehager og skoler i 3K.

Samfunnsmål: Alle barn og unge skal ha mulighet til å drive fysisk aktivitet som er helsefremmende og trivselsskapende

Organisasjonsmål: Kommunen/3K har gode arealer og friluftsområder for uorganisert aktivitet

Organisasjonsmål: Kommunene legger til rette for turstier, lekeplasser og balløkker i samarbeid med frivillige organisasjoner.

Organisasjonsmål: Kommunen legger til rette for at alle barn og unge får mulighet til å gå deler av skoleveien.

Organisasjonsmål: Skole- og barnehagebyggene i 3K/kommunen er funksjonelle med godt inneklima og gode sanitære forhold

Organisasjonsmål: Bygg og uteområdene ved skoler og barnehager er universelt utformede og stimulerer til fysisk aktivitet.

Organisasjonsmål: Frivillige organisasjoner stimuleres til å gi også barn med spesielle behov eller barn fra alle samfunnslag et aktivitetstilbud

Samfunnsmål: Barnevernet i 3K har høy kompetanse, og alltid barnets beste i fokus

Tidlig intervensjon av barnevernet er viktig av flere grunner. Det er selvsagt en grunn i seg selv at barnet skal få hjelp så fort som mulig. Omsorgsovertakelse skal skje i de tilfellene det er det beste for barnet. Med tidlig inngripen kan en gi hjelp og støtte til familien på mange andre måter, slik at omsorgsovertakelse kanskje kan unngås

> Organisasjonsmål: Barnevernet i 3K sikrer at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får relevant hjelp i rett tid.
>
> Organisasjonsmål: Barnevernet samarbeider med andre instanser for å kunne gi hjelp og støtte så tidlig som mulig.

Samfunnsmål: Helsestasjonen er foreldre og barns nærmeste støttespillere

> Organisasjonsmål: Alle familier får hjemmebesøk etter fødsel
>
> Organisasjonsmål: Skolene har helsesøster tilstede hver uke

Samfunnsmål: Barn med innvandrerbakgrunn sees på som en ressurs

> Organisasjonsmål: Det legges til rette for at barn og unge lærer seg norsk, samtidig med at deres eget morsmål og kultur blir verdsatt.

Samfunnsmål: Foreldre og andre voksne i lokalsamfunnet er gode rollemodeller for barn og unge ved at de: viser stort engasjement i barns hverdag

Kommunene i 3K ønsker å legge til rette for at alle barn skal delta i fritidsaktiviteter, og vil bidra med nødvendig oppfølging også i de tilfeller der familier ikke har økonomi til å dekke egenandeler

> Organisasjonsmål: Det er utarbeidet retningslinjer for samarbeid skole-hjem om gjensidige forventninger, rolleavklaringer og forpliktelser.

Samfunnsmål: Alle voksne i lokalsamfunnet tar ansvar for at nærområder, lag og foreninger gir et inkluderende og godt oppvekstmiljø.

Samfunnsmål: 3K sikrer barn og unge medvirkning i saker som gjelder dem.

Barn og unge må stimuleres til å bli aktive deltakere i samfunnet de lever i. Mange saker kommunene behandler berører de unge direkte, andre saker gjelder forhold de kommer til å møte som voksne. Plan og bygningsloven pålegger kommunene å ta barn og unge med på råd i plansaker, men det er også andre saker – f.eks de årlige budsjettene – som også bør behandles i organer der barn og unge er med. De tre kommunene i 3K har aktive barne- og ungdomsråd, og arbeidet med disse skal styrkes og videreføres. I enkelte saker vil det også være aktuelt å samle rådene på tvers av kommunegrensene.

> Organisasjonsmål: 3K har ungdomsråd som involveres og uttaler seg i politiske saker som angår barn og unge.
>
> Organisasjonsmål: I 3K skal tilbud og aktiviteter utvikles i samarbeid med barn og unge, som skal kunne ta ansvar både i utviklingsarbeid og gjennomføring /drift.
>
> Organisasjonsmål: I 3K deltar ungdom i behandling av undersøkelsen ”Ung i Vestfold 2013”, og bidrar i kulturutvikling som kan styrke enkelte temaer fra undersøkelsen.

Kap. 14: Identitet, kultur, idrett og fritid

Fotos: Hof kommune, Inger Christensen

Tallmateriale for dette kapitlet står i kunnskapsgrunnlaget på sidene …….

14.1: Nåsituasjon og viktige utviklingstrekk

Begrepet ”Kultur” brukes i forskjellige betydninger:

1. De ulike kunstutrykkene musikk, dans, drama/teater, billedkunst eller visuell kunst og litteratur.
2. I litt videre forstand omfatter kultur ved siden av uttrykkene nevnt i punkt 1 også kulturarv og kulturminner.
3. Den offentlige forvaltningen har innlemmet idrett og friluftsliv og barn og ungdomsarbeid i det utvidete kulturbegrepet.

Diskusjonen om kulturens egenverdi versus kultur som middel til har alltid preget kulturpolitikken. Det er klart at kulturuttrykk har en egenhet, en kvalitet i seg selv. Men å fastslå at kunst og kultur har egenverdi gir ikke tilfredsstillende svar på spørsmål om hvorfor samfunnet skal prioritere å gi støtte til disse aktivitetene på bekostning av andre formål. Engerutvalget har i Kulturutredningen 2014 redegjort for demokrati og rettferdighet som kulturpolitikkens fundament.

Kultur blir ofte sett som ”limet i samfunnet”. Kultur har mange muligheter for å binde mennesker sammen, forsterker tilhørighet til folk og steder og gir meningsfulle fritidsaktiviteter og fysisk aktivitet. Kommunenes pengebruk på kultur begrunnes ofte med akkurat disse argumentene. Men kultur har større potensiale enn det. Ved å legge til rette for, stimulere og initiere til et rikt og mangfoldig kulturliv i kommunene gis innbyggerne ikke bare mulighet til å utvikle seg flersidig, utdanne seg og reflektere over samfunnet vi lever i. Kulturvirksomhet har dermed en dannelses og siviliseringseffekt. Kulturtilbud gir også familier mulighet til å oppleve ting sammen: å se forestillinger, å gå turer i marka, å lære mer om historien på museer osv. Et godt kulturtilbud gjør en kommune til et attraktivt sted å bo og kan dermed bidra i stor grad bidra til by- og stedsutvikling. Kulturlivet utgjør i tillegg en nødvendig infrastruktur for demokrati og ytringsfrihet. Å styrke mangfoldet i kulturlivet innebærer derfor en styrking av demokratiet. Kulturtilbudet har stor betydning for den enkelte som kilder til kunnskap og samfunnsforståelse. Gjennom å delta i kulturaktiviteter tilegner det enkelte individ seg en ytringskompetanse som gir grunnlag for deltakelse i samfunnslivet. Det er kommunenes plikt å legge til rette for like muligheter til å delta i kulturlivet.

14.1.1: Kultur og folkehelse

Alle aktivitetstilbud har et aspekt av folkehelse i seg – både fysisk og psykisk helse. Gode kulturelle opplevelser, møteplasser både for organisert og uorganisert aktivitet, fellesopplevelser med andre og trim/treningstilbud har positiv innvirkning på folkehelsa. Fellesaktiviteter innenfor idrett og kultur bidrar til å bygge lokal stolthet, identitet og utjevner sosiale forskjeller. Samtidig ser vi at idretter og aktiviteter der kravet til dyrt og stadig fornyet utstyr er stort, kan bidra til å øke forskjellene. Ikke alle vil f.eks ha råd til de dyreste syklene eller det siste, nye skiutstyret.

14.1.2: Kommunal planstrategi

3Ks felles planstrategi har satt opp følgende strategier for kommuneplanens kapittel om identitet, kultur, idrett og fritid:

- Sikre innbyggerne mulighet til å oppleve kultur og selv delta i kulturaktiviteter
- Samarbeid om å etablere gode rutiner for – og gjennomføring av – registrering av lokale kulturminner
- Samarbeide om kulturminneplaner – vurdere om det er hensiktsmessig i ha en felles.

14.2 Kunst og kulturuttrykk

14.1.2: Nord Jarlsberg Kulturskole

De tre kommunene slo sammen sine kulturskoler til en felles, interkommunale kulturskole i 2010. Administrasjonen for denne ligger i Hof, og det undervises på Gjøklep skole, Våle samfunnshus og Hof skole samt på flere barneskoler i Holmestrand og Re. Kulturskolen tilbyr undervisning i sang og musikk, visuell kunst og drama/teater samt leverer dirigent- og undervisningstjenester til skolekorpsene i kommunene.

Målsettinger for den interkommunale kulturskolen er:

1. Den interkommunale kulturskolen skal være en robust virksomhet som tilbyr kommunenes innbyggere opplæring av høy kvalitet innenfor kunstfagene musikk, visuell kunst og drama/teater.
2. Den interkommunale kulturskolen skal tilby de ansatte et sterkt fagmiljø innenfor kunstfagene.
3. Den interkommunale kulturskolen bør i henhold til nasjonale føringer på sikt kunne gi tilbud til minimum 30 % av alle grunnskoleelevene i de deltagende kommunene.
4. Den interkommunale kulturskolen skal fungere som et ressurssenter for kommunene for barnehage, grunnopplæring, fritidskulturliv, helse og omsorg og DKS i tråd med strategiplanen *Skapende Læring – Strategiplan for kunst og kultur i opplæringen.*

Dette interkommunale ressurssenteret kjennetegnes ved at det har en sterk basis innenfor kunstfaglig opplæring, besitter høy og bred kunst- og kulturfaglig kompetanse, har en fleksibel organisering for å møte behovene hos de forskjellige brukerne av ressurssenteret og innehar tilstrekkelig økonomiske og faglige ressurser for å kunne tilby kvalitativt gode tjenester av kortere og lengre varighet. Nord Jarlsberg Kulturskole evalueres høsten 2013.

14.2.2: Bibliotek

Lov om folkebibliotek sier i sin formålsparagraf at «Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet gjennom informasjonsformidling og ved å stille bøker og annet egnet materiale gratis til disposisjon for alle som bor i landet.» Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. Virksomheten skal være utadrettet, og tilbudene skal gjøres kjent. Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.

I 2009 ble alle biblioteker i Vestfold enige om visjonen: ”mennesker møter muligheter”. Samarbeidet er videreført ved at man har utarbeidet en felles bibliotekplan for folkebibliotekene og fylkesbiblioteket. Biblioteksplanen ble vedtatt i de respektive kommunene, og man valgte å satse på fire områder:

1. Kompetanse, organisering og samdrift
2. Det synlige bibliotek
3. Biblioteket som litteraturhus og samfunnsarena
4. Kunnskaps- og læringsarena

Det er folkebibliotek i alle tre kommuner i 3K. Felles/likt er et ønske om bli bedre tilgjengelige for publikum i alle aldre og funksjonsnivå. Størrelse, plassering og muligheter for å møte den digitale virkelighet på en offensiv måte er problemstillinger og utfordringer for regionens bibliotek. Bibliotekene har viktige funksjoner som sosiale møtesteder som ikke krever spesiell kompetanse eller interesse. De er allerede viktige møteplasser, men har potensiale til å bli enda viktigere – ikke minst som arenaer for integrering og utjevning av sosiale forskjeller. Som et lavterskeltilbud for alle, vil

bibliotekets rolle bli enda viktigere i årene framover. Det er et sted å hente informasjon, i tillegg til at det er et sted å være uten at dette koster penger for den enkelte. Dett er særlig viktig for barn og unge. Andre steder både i Norge og i andre land ser vi at biblioteksrommene i økende grad brukes som til andre aktiviteter enn de tradisjonelle. Møteplass, konsert- og utstillingsarena og spisested er noen stikkord. Biblioteket får mer en funksjon som et "folkets hus" og det er derfor av stor betydning hvor biblioteket ligger og hvordan det er utformet for å møte nye behov.

14.2.3 Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken tilbyr alle elevene i grunnskolen profesjonelle kulturtilbud av høy kvalitet. Kommunene i Vestfold samarbeider om profesjonelle produksjoner som turnerer i fylket: konserter, teater- og danseforestillinger, utstillinger. I tillegg tilbyr Vestfoldmuseene prosjekter med bakgrunn i lokalhistorien. Kommunene selv arrangerer prosjekter hvor elevene selv er aktive som skapende utøvere i musikk, dans, drama eller visuellkunst (Dette gjelder Holmestrand – jeg tror at det er ulikt i 3K). I DKS samarbeider kulturvirksomheten tett med grunnskolene.

Kommunene har en kontraktfestet avtale med Vestfold fylkeskommune om den kulturelle skolesekken. Avtalen fornyes i 2014. DKS betales av statlig tilskudd fra spillemidler, som forvaltes og fordeles av fylkeskommunen, supplert med kommunale midler.

14.2.4 Den kulturelle spaserstokken

Den kulturelle spaserstokken er et kulturtilbud for eldre basert på samme prinsipp som den kulturelle skolesekken. Målene Kulturdepartementet har satt er:

- Å sørge for profesjonell kunst- og kulturformidling av høy kvalitet til eldre.
- Å legge til rette for økt samarbeid mellom kultursektoren og omsorgssektoren, slik at det utvikles gode kunst- og kulturprosjekter lokalt innenfor et mangfold av sjangre og uttrykk.
- Å bidra til at eldre får et tilpasset kulturtilbud på arenaer der de eldre befinner seg i dagliglivet

Til og med 2013 har den kulturelle spaserstokken vært et prosjektfinansiert tiltak. Kommunene kunne sende søknad direkte til Kulturdepartementet som sto for tildelingen. Holmestrand, Hof, Re og Andebu har hatt et vellykket samarbeid i 4 år med et tredelt tilbud:

- Tur til kultur: Arrangerte turer til kulturbegivenheter, museer og til kulturinstitusjoner som teatre og operaen.
- Oaser: Små kulturinnslag på sykehjemmet eller eldresenteret som vitamininnsprøytning for den enkelte bruker og for fellesskapet på de enkelte stedene.
- Åpen minnebok: Prosjekter som ser på mulighetene for tilnærming til kunst og kultur for seniorer som ikke har personlige resurser og kan tilnærme seg kulturopplevelser. For 2013 og framover er temaet "Omsorgssang", hvor sang blir brukt i omsorgssituasjoner for å bedre livskvaliteten til sykehjemsbeboere.

14.2.5 Kulturarenaer

I Holmestrand er Biorama i aktiv bruk som teater- og konsertscene. I Re er det muligheter for oppsetninger av en viss størrelse i Våle Samfunnshus, og i Hof tilsvarende i lokalene til kulturskolen/skolen. Det tilbys jevnlig kulturopplevelser som utstillinger, konserter og teaterforestillinger i alle tre kommuner. Kulturarenaene er viktige for både det frivillige kulturlivet og profesjonelle produksjoner.

14.2.6: Samfunns- og organisasjonsmål – kunst- og kulturuttrykk

Samfunnsmål: 3K/kommunen legger til rette for, etablerer og utvikler moderne kulturtilbud- og -arenaer – i samarbeid med det frivillige foreningslivet og profesjonelle aktører.

Organisasjonsmål: 3K sikrer arealer/lokaler til formålet med sikte på å ivareta mangfoldet

Organisasjonsmål: Nord-Jarlsberg kulturskole er et ressurssenter for 3K

Organisasjonsmål: Bibliotekene i 3K er attraktive og tilgjengelige møteplasser med den til enhver tid aktuelle teknologi.

Organisasjonsmål: 3K utvikler i samarbeid og hver for seg aktiviteter av høy kunstnerisk kvalitet innenfor den kulturelle skolesekken.

Organisasjonsmål: 3K utvikler i samarbeid med Andebu kulturelle aktiviteter av høy kvalitet for eldre innenfor den kulturelle spaserstokken

Organisasjonsmål: 3K har kulturarenaer som tilfredsstiller krav til et mangfold av konserter og forestillinger innenfor ulike sjangrer.

14.3: Idrett og friluftsliv

Det er lagt til rette for et bredt og mangfoldig idrettsliv i de tre kommunene, både sommer og vinter. Samlet sett for de tre kommunene er det et ca 180 km tilrettelagte turstier for sommerbruk, og et tilsvarende kilometer maskinpreparerte skiløyper. Det jobbes aktivt med å utvide dette nettet av stier og løyper.

Det er aktive idrettsråd i alle tre kommuner. Oversiktene over antall medlemmer i de tilsluttede idrettslag/klubber, viser jevn høy aktivitet. Viktige utfordringer er vedlikehold av idrettsanlegg.

Medlemstall oppgitt fra idrettsklubbens grupper

	2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
Holmestrand	4825	5349	4617	4640	4770	4329
Hof	1114	1030	1171	1175	1261	1125
Re	2645	2618	2650	2686	2575	2939

Kilde: Aktivitetsoversikt idrettsrådenes hjemmesider (Via Norges Idrettsforbund)

14.3.1: Samfunns- og organisasjonsmål - idrett

Samfunnsmål: 3K engasjerer innbyggere, både de aktive og de inaktive, barn, unge, voksne og eldre og tilrettelegger for god variasjon og attraktivitet i aktivitetsmangfoldet.

Organisasjonsmål: Kommunen legger til rette for, etablerer og utvikler gode arenaer, områder og anlegg innenfor idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i samarbeid med frivillige organisasjoner.

Organisasjonsmål: Det er etablert et 3K (eller bredere) samarbeid ved etablering av spesielle anlegg. (f.eks kunstisbane)

14.4 Barn og unge

Barn og unges oppvekstmiljø stopper ikke når skoledagen avsluttes. Derfor er barn og unge en sentral og særdeles viktig målgruppe for kultursektoren. Det skal gis rom og muligheter for egenutvikling, deltagelse og positive opplevelser som fritidstilbud, med mangfold og kvalitet. Kreativitet, fantasi og optimisme skal stimuleres, da det er av betydning at slike egenskaper kan ivaretas og videreutvikles inn i voksenrollen.

Barne- og ungdomsarbeidet samordnes i tverrfaglig og helhetlig sammenheng, slik at ressurser og aktiviteter til en hver tid kan vurderes innenfor felles målsettinger. Gode resultater er avhengig av samhandling over sektorgrenser og med private og frivillige virksomheter.

Dataundersøkelsen "Ung i Vestfold 2013", har fyldig omtale under kap. 13. Denne er også et sentralt grunnlag for kultursektorens tilrettelegging for barn og unge.

14.4.1: Samfunns- og organisasjonsmål barn og unge

Samfunnsmål: 3K legger til rette for aktiviteter for barn og unge innenfor det utvidete kulturbegrepet.

> Organisasjonsmål: Kultursektoren i 3K har kompetanse og et spesielt ansvar for ikke-organiserte barn og unge.
>
> Organisasjonsmål: 3K har spesielt fokus på å tilrettelegge for møteplasser for barn og ungdom. Dette gjelder ikke minst for ungdom over ungdomsskolealder.
>
> Organisasjonsmål: Kultursektoren skal bidra til at barn og unge utvikler tilhørighet til lokalsamfunnet.
>
> Organisasjonsmål: 3K skal ha hovedansvar for drift av møtepunkter og tilbud som ikke naturlig er en del av foreningsvirksomhetene.

14.5: Lag og foreninger

Kultur- og idrettslivet i 3K er helt avhengig av et stort frivillig engasjement. Festivaler, konserter, idrettsarrangementer, bygdedager eller markeder – alle trenger et stort innslag av frivillige. Det anslås at så mye som 80-90% av slike arrangementer gjennomføres ved frivillig innsats. Samtidig er det en tendens til at dugnadsånd og ønske om å bidra i foreningsliv er i endring, og også de frivillige foreningene har etter hvert gått over til å lønne ledere og engasjerte medarbeidere. Det kan se ut som om foreningslivet endrer seg fra de mer tradisjonelle medlemsforeningene til mer aktivitetsbaserte foreninger.

Frivillige organisasjoner spiller også viktige roller utover idrett og kultur. Det gjøres et svært godt arbeid innenfor helsesektoren, i beredskap og i ulike samfunnsengasjerte lag og foreninger. Med en stadig trangere kommuneøkonomi, vil det være helt avgjørende for å lykkes med viktige samfunnsoppgaver, at kommunene evner å engasjere og ta ibruk frivillig innsats på en konstruktiv og god måte.

14.5.1: Samfunns- og organisasjonsmål – lag og foreninger

Samfunnsmål : Kommunen har et godt samarbeid med frivillig sektor slik at de frivillige føler seg verdsatt, respektert og tatt på alvor.

> Organisasjonsmål: Kommunen har gode rutiner for samarbeid med ulike råd og foreninger.
>
> Organisasjonsmål: Kommunene støtter opp for å få et mangfold av frivillige organisasjoner med ulike kulturelle uttrykk
>
> Organisasjonsmål: Kultursektoren i 3K følger opp og sikrer at kommunene og frivillig sektor i regionen nyttiggjør seg statlige ordninger.
>
> Organisasjonsmål: Kommunen legger til rette for gode møteplasser

Organisasjonsmål: Kommunene gir kommunalt tilskudd til lag og foreninger innenfor kultur og idrett ifølge retningslinjer som sikrer likeverd og rettferdighet

14.6: Kulturmiljø

I regionalplanen for bærekraftig arealpolitikk er det pekt ut 37 kulturmiljøer i Vestfold som skal ha spesielt fokus, og etablerte hensynssoner rundt seg. For å få status som et regionalt kulturmiljø, men minst to av følgende kriterier være oppfylt:

1. Kulturminner og landskap utgjør et helhetlig miljø
2. Kulturmiljøet har høyt potensiale for funn av flere kulturminner
3. Kulturmiljøet har høy kildeverdi
4. Kulturmiljøet har høy opplevelsesverdi, og gir grunnlag for regional identitet
5. Kulturmiljøet har tidsdybde, egenart og/eller variasjon.

Disse kriteriene er utarbeidet med utgangspunkt i kulturminneloven og internasjonale konvensjoner Norge er forpliktet av. § 1 i kulturminneloven formulerer begrunnelsen for å ta vare på kulturminner og – miljøer: «Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.»

Det er fire kulturmiljøer i 3K som er på lista over de 37 utvalgte:

Miljø nr.	Beskrivelse	Kriterier oppfylt
24	Kornto, Kaupang, Huseby og Guåker i Re og Holmestrand. Uutforsket nøkkelområde for jernalder og middelalderhistorie med gammel veistruktur, gårdstun og bl.a kultiske stedsnavn. Den fredede Våle Prestegård.	1-2-3
26	Linnestad i Re. Slagfelt kjent fra Snorre. Hulveier, fjernede graver, rik kvinnegrav fra jernalder	2-3-4
27	Holtung, Revå og Barkost i Re. Klyngetun, gravfelt, gamle veier og seterområder	1-2-3
29	Eidsfoss: Jernverks-, industri- og sosialhistorie. Fredet hovedbygning på Eidsfoss hovedgård	1-3-4

Kilde: Kunnskapsgrunnlaget RPBA – Vestfold fylkeskommune

3K har i tillegg en rekke kulturminner rundt om i kommunene som skal bevares, formidles og utvikles. Det krever både kompetanse og riktig fokus i kommunene å sikre at den forventede veksten i bolig- og næringsutvikling skjer i et godt samspill med kulturminner, eksisterende bygninger og fellesområder

14.6.1: Kulturarv

Kirkebyggene i kommunene står alle på riksantikvarens liste over kulturminner.

Gjennom bruk av kulturarven og kulturminnene, vil man også være med på å bevare dem. Ved samarbeid med fylkeskommunale myndigheter og Vestfoldmuseene, har kommunen tilgang på den kompetansen man i kommunen ofte mangler. Alle tre kommunen har både historie og kulturminner som står sentralt i den enkelte kommunes bevissthet. Gjennom samarbeid med historielagene, vil man også ha sterkere mulighet til å forene vern sammen med bruk.

Kommunene markedsfører seg også i mange tilfeller med sine kulturminner og de er nært knyttet til kommunens identitet utad. Det blir derfor viktig å ta vare på disse og planlegge både for bruk og bevaring. Å se sammenhengene mellom kommunes historie og fremtid, vil kunne gi gode effekter dersom dette blir gjort på en god måte.

Det er flere og viktige arenaer for formidling og utvikling av kulturarv og identitet i de tre kommunene i 3K:

Holmestrand	**Hof**	**Re**
• Aluminiumsmuseet • Olav Duuns hus • Holmestrand museum • Kåre Holts hus, Reidvintunet og bygdetun • Parkene Dulpen og Hagemann • Kirkene	• Jernverket Eidsfoss • «Gamle Eidsfoss» - med 25 bygninger • Ødegårdsanlegget i Vassås • Kirkene	• Våle gamle prestegård • Brårtunet • Slagene på Re – funnstedet på Linnestad • Re Middelalderdager • Kirkene

14.6.2: Samfunns- og organisasjonsmål – kulturmiljø og kulturminner

Samfunnsmål: De spesielle og uerstattelige verdiene i 3Ks kulturmiljøer er bevart

Organisasjonsmål: De kommunale kulturminner og de regionalt utpekte kulturmiljøer forvaltes på en god måte i 3K.

Foto: Bjarke Andresson